Informativno-političko glasilo

Bunjevačke Novine

www.bunjevci.net

Subotica, novembar 2017. - Godina XIII - Broj 149 - Cina: 50 dinara

ISSN 1451-2505

Velika narodna skupština

Bunjevački Nacionalni Savet

Национални савет буњевачке националне мањине
Nacionalni savet bunjevačke nacionalne manjine
National Council of the Bunjevac Ethnic Minority

Slušajte radio emisije na bunjevačkom jeziku

„Bunjevačka rič"

Radio Novi Sad (100 MHz) petkom od 14,15 sati
Radio Subotica (104,4 MHz) nedeljom od 9,30 sati

„Subotica na bunjevačkom"

Radio Subotica (104,4 MHz) subotom od 9,45 sati

Slušajte „Bunjevački radio"
www.boc.rs

Gledajte TV emisiju na bunjevačkom jeziku

„Spektar"

Radio televizija Vojvodine, drugi program, nedeljom od 17,30 sati

Pratite nas na internetu

www.bunjevci.net

Bunjevački nacionalni praznici:

2. februar, *Dan Velikog prela*

23. februar, *Dan osnivanja prvog Nacionalnog savita*

15. avgust, *Dan Dužijance*

25. novembar, *Dan Velike narodne skupštine Srba, Bunjevaca i ostali Slovena*

PODVIKUJE BUNJEVAČKA VILA

PODVIKUJE BUNJEVAČKA VILA
IZ OBLAKA RAŠIRILA KRILA,
OJ BUNJEVČE PROBUDI SE SADA
STAREŠINO SUBOTICE GRADA.

MENE MATI UČILA PIVATI
PIVAJ SINE DA BUNJEVCI ŽIVE,
NEK NAM ŽIVI NAŠA MILA BAČKA,
TAMBURICA, PISMA BUNJEVAČKA.

NE ZOVEMO SAMO BOGATAŠE
VEĆ I DRUGE STANOVNIKE NAŠE,
JA SAM SINAK SUBOTICE GRADA
NE DAM VIŠE DA MOJ NAROD STRADA.

BUNJEVAČKA SVEČANA PISMA

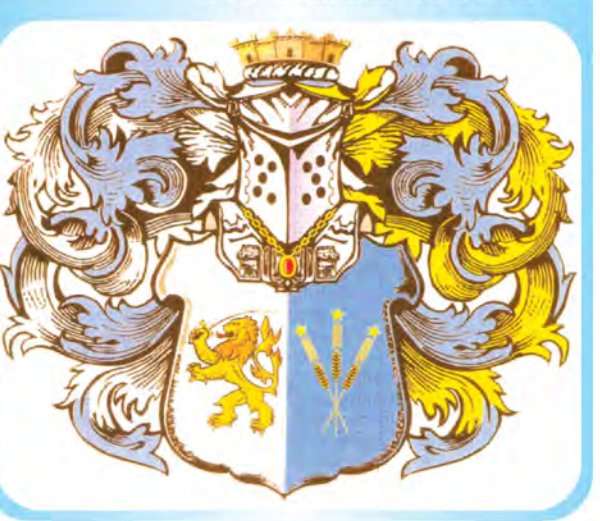

OSNIVANJE I FUNKCIONISANJE NIU „BUNJEVAČKOG INFORMATIVNOG CENTRA" POMOGLI

MINISTARSTVO
KULTURE
REPUBLIKE
SRBIJE

POKRAJINSKI
SEKRETARIJAT
ZA INFORMACIJE
AUTONOMNE
POKRAJINE
VOJVODINA

Informativno-političko glasilo
BN Bunjevačke Novine

Informativno-političko glasilo bunjevačke nacionalne manjine

Godina XIII Broj 149
Novembar 2017.
Cina 50 dinara
Izlazi prve nedilje u misecu

Izdavač:
NIU „BUNJEVAČKI INFORMATIVNI CENTAR" - Subotica

Osnivač izdavača:
NACIONALNI SAVET BUNJEVAČKE NACIONALNE MANJINE

Direktor NIU „BIC":
Mirko Bajić

v.d. glavnog i odgovornog urednika „Bunjevački novina":
Nikola Stantić

Redakcija:
Nikola Stantić
Ksenija Stojičić (gradska hronika)
Tamara Babić (kultura)
Ružica Parčetić (Sombor)
Siniša Tikvicki (on-line izdanje)
Boris Bajić (sekretar Redakcije)

Stalni saradnici:
Ana Vojnić Kortmiš, Tihomir Kujundžić Matković, Milan Stepanović, Zvonko Stantić, Eva Kovač Pečkai

Tehnički urednik:
Nikola Stantić

Fotografija:
Nikola Stantić

Naslovna strana:
Velika narodna skupština

Adresa:
Trg cara Jovana Nenada 15/2,
24000 Subotica
Telefon/fax: 024 523-505
e-mail: bic@bunjevci.net

Štampa:
Rotografika Subotica

Tiraž:
1.000

Dizajn:
Studio Trid Beograd

Distribucija:
„Press international" - Novi Sad,
„Centrosinergija" d.o.o. Novi Beograd

List je upisan u Registar javnih glasila Agencije za privredne registre Republike Srbije pod registarskim brojem: NV000430
COBISS SR-ID 133482759

CIP - Katalogizacija u publikaciji Biblioteka Matice srpske, Novi Sad
659.3(=862)

Rič urednika

Poštivana čeljadi,

Naredne godine navršava se tačno jedan vik od Velike narodne skupštine. Te, 1918. godine, udareni su temelji jedne države u kojoj i danas živimo. Važnu ulogu u događanjima prija 99 godina imali su i Bunjevci, pa nije ni čudo što je Dan Velike narodne skupštine jedan od četri nacionalna praznika naše zajednice, a on će, ove godine, svečanom akademijom, bit obilužen 24. novembra.

Za protekli, evo već skoro 100 godina, broj Bunjevaca, prema obavljenim popisima, drastično se smanjio. Pravo na postojanje je dovođeno u pitanje, a pogotovo je Dekret iz 1945. godine utico na to. Iako on više nema pravnu snagu, bunjevačka zajednica se bori da se u Skupštini Vojvodine okarakteriše aktom nasilne asimilacije. Bilo bi lipo kad bi se država Srbija koju su, izmed ostalog, stvarali i Bunjevci, u susrit nacionalnom prazniku taku odluku i donela. To bi bila lipa čestitka za nacionalni praznik.

U međuvrimenu, u bunjevačkoj zajednici se trude da se brojke sa aktuelnog popisa, po kojem na ovim prostorija živi oko 16.700 Bunjevaca, do narednog poprave. Velika pažnja je usmirena na rad sa dicom i mladima. Tušta je aktivnosti u škulama, te bunjevačkim udruženjima, kroz koje se pokušava očuvat nacionalna svist u eri globalizacije, od Dičije nedilje, nigovanja stvaralaštva dice i mladi na maternjem bunjevačkom jeziku, do jesenji radionica. Bore se i u škulama da, uprkos evidentnom padu nataliteta, privuku svojim radom dicu iz naše zajednice. No, na borbu smo navikli.

Strana 4-5

Strana 5-6

Strana 11

Strana 12

Strana 16

Strana 18

Sadržaj

4-5
Ne dopuštaje asimilaciju
5-6
Ređale se bitne teme
7
Sve manjine na jednom mistu
11
Oblik stručnog usavršavanja
12
Za dicu prava, al i obaveze
13
Bunjevačka nova izdanja
14
Proslavili deseti rođendan
15
Sve boje ravnice
16
Mali bunjevački dnevnik
18
Pridstavljeno 30 slika

Ako i vi želite da vam poštaš svakog prvog u misecu donese „Bunjevačke novine" pritplatite se na nji.
Godišnja pritplata je 600 dinara (sa ptt troškovima).
Platit možete na naš tekući račun: 200-2642360101825-19 (Poštanska štedionica)
sa naznakom za pritplatu.
Godišnja pritplata za inostranstvo je 20 evra.
Posli uplate nazovite nas kako bi upisali vašu kućnu adresu: 024 523-505

U SAVEZU BAČKIH BUNJEVACA ODRŽALI KONFERENCIJU ZA MEDIJE

Ne dopuštaje asimilaciju

Pridstavnici Saveza bačkih Bunjevaca održali su konferenciju za novinare prilikom čega su pridstavili tri teme. Prva se ticala poznate naredbe Glavnog narodno-oslobodilačkog odbora Vojvodine iz 1945. godine, druga poziva na direktnu komunikaciju Nacionalnog savita bunjevačke nacionalne manjine i Hrvatskog nacionalnog vijeća (kojeg je uputio NSBNM), a treća podrške članova SBB-a tad aktulenoj akciji prikupljanja potpisa Fondacije „Tijana Jurić".

Dragan Kopunović, Mirko Bajić, Tamara Babić i Boris Bajić

Divaneć o aktu GNOOV iz 1945. godine, kojim su Bunjevci zabranjeni ko nacionalna manjina, **Mirko Bajić**, pridsidnik SBB-a je naglasio oma na početku da se to konačno mora proglasit aktom nasilne asimilacije.

– Taj akt to jeste i to mora bit svima jasno, da se tako štogod ubuduće ne mož nać ni u praksi, a ni u glavama pojedinaca – divani Bajić.

NSBNM je taku inicijativu podno prija godinu dana, podržala ju je i ova politička partija, al od Skupštine AP Vojvodine još nije stigo odgovor, al nije ni odbijena.

– Dogovor sa NSBNM je bio taki da se prvo održi jedan simpozijum, pod okriljom APV, odnosnog nadležnog Sekretarijata, te da se nakon te stručne rasprave, pitanje pokrene. Simpozijum je održan, uskoro će bit objavljen Zbornik radova i sad se otvara tema za dalje. To pitanje mora doć na Skupštinu. Ima ko komentariše da je ta inicijativa bespredmetna i da je vid politikanstva, jel se traži poništavanje čegagod što se ne primenjiva. Mi mislimo drugačije, jel se ta naredba, neformalno i indirektno primenjiva i nakon raspada bivše SFRJ.

Idealna prilika za tako štogod bi mogla bit uskoro, jel se približava 25. novembar, Dan Velike narodne skupštine, od koje je prošlo 99 godina. Poznata je uloga Bunjevaca u prisajedinjenju ovi prostora tadašnjoj Kraljevini Srbiji.

– Tad je na ovim prostorima bilo više od 80.000 Bunjevaca, danas ih je 16.706. Mi zbog tog ne upiremo prst u druge, nit zamiramo kome što nije Bunjevac. Svako ima pravo da se izjasni kako se osića. Mi samo tražimo da za ti 16.706 Bunjevaca ne bude dovođeno u pitanje pravo da budu autohtona nacionalna zajednica u Srbiji. Gotovo sve što je bilo bunjevačko na prostorima Subotice i Sombora je, nakon bivše SFRJ pritvoreno u hrvatsko. Tako su iz opšti kulturno-umitnički društava nastali Hrvatski kulturni centar „Bunjevačko kolo", Hrvatsko kulturno prosvetno društvo „Matija Gubec", Dužijanca, koja je bila gradska manifestacija, pritvara se i danas u hrvatsku... Tokom devedeseti godina u Subotici je uspostavljen hrvatski ko službeni jezik, nije bio to u Jugoslaviji. I to je primer da je uredba iz 1945. godine i dalje primenjivana. Tad su smatrali da ima 25% Hrvata, a pravo na službeni jezik ima manjina koja ima 15%. Danas niko ne spominje da u Subotici ima 10% Hrvata. Mi im ne osporavamo što je po njima to nasliđeno pravo, a nije, neg je to politički stečeno pravo na temelju uredbe da su Bunjevci u stvari Hrvati – divani Bajić, pa nastavlja:

– Na žalost, i danas je u mnogim glavama tako. Nazivaju sebe različito, uglavnom bunjevački Hrvati. Taki pojam nema smisla. Mož bit, na primer, vojvođanski Hrvat koji živi u Vojvodini. Di živi bunjevački Hrvat? U čemu je smiso takog naziva, osim da se kaže da Bunjevci nisu Bunjevci, neg da su Hrvati. To je u stvari nastavak rezona take uredbe. Ne osporavamo mi nikom da se izjašnjava kako želi, postoji uostalom i pravo na višestruko izjaš-

ODBORNIČKO PITANJE

U okviru konferencije Mirko Bajić, pridsidnik SBB-a, istako je da će iskoristit svoju poziciju odbornika u Skupštini da se nike stvari utvrde, odnosno da se vidi ko je ugrožen u ostvarivanju prava.

– Podneću odborničko pitanje, da vidimo koliko je ukupno sridstava iz gradskog budžeta po svim naminama dato za rad hrvatske manjine, a koliko bunjevačke, pa da vidimo ko je kako privilegovan. Mi ne osporavamo prava drugima, al zahtivamo da budemo ravnopravni, što po zakonu i jesmo, a u Subotici nas živi podjednak broj.

Naime, dešava se da hrvatska udruženja sa bunjevačkim pridznakom ostvarivaju prava kroz projekte, na primer „Festival bunjevački pisama", „Dužijanca".

Saglasnost za take projekte daju odgovarajući nacionalni saviti, al se u ovom slučaju, budući da je rič o projektima vezanim za Bunjevce, ta saglasnost nikad nije tražila od Nacionalnog savita bunjevačke nacionalne manjine, a hrvatska udruženja su sridstva ipak dobijala.

njavanje. Tako, kogod mož bit, na primer, Srbin i Mađar, pa i Bunjevac i Hrvat. Al, oni ne mogu ostvarivat prava po dvostrukom osnovu. Uostalom, naša inicijativa je i saglasna Statutu AP Vojvodine, mora bit i tema Skupštine, jel Statut AP Vojvodine nabraja i Bunjevce ko autohtonu nacionalnu manjinu, sa svim pravima koja imaje druge manjine. Mi zaostajemo u ostvarivanju ti prava, jel smo počeli ponovo da postojimo posli raspada SFRJ, prva prava smo jedva sticali devedeseti godina, a zvanično tek od 2003. godine kad je osnovan NSBNM.

Druga tema konferencije se odnosila na poziv NSBNM upućen HNV-u na dijalog, o čemu su „Bunjevačke novine" izvistile u prošlom broju. Tu inicijativu podržava i SBB.

– Nacionalni saviti su dužni da uspostave međusobnu komunikaciju, u skladu sa Poglavljom 23. Mi komunikaciju želimo sa svima, pa i sa HNV-om, to ne divanimo prvi put. Ajde da vidimo da li ima problema, kako da ji rišimo, a ne da se zakopavamo – divani Bajić, pa se osvrće zašto i SBB reaguje ovim povodom.

– Prošlo je više od misec dana od poziva, a nema nikakog odgovora, nit ćemo, ćemo ovako il onako, il nećemo. Mi smo u SBB-u i konstatovali da će verovatno poziv ignorisati. Ako ga odbiju, ne mogu objasnit zašto odbijaju i komunikaciju, ako ga prihvate, onda će se smatrat da oni priznaju Bunjevce ko manjinu, što Bunjevci i jesu, pa izlaz iz svega vide u ćutanju. To ne prihvatamo. Zato i poziv proširujemo i na političkom nivou, da se ostvari komunikacija izmed SBB-a i DSHV-a. Rič je o dvi partije koje se zalažu za ostvarivanje prava manjina, živimo u istoj sridini, i logično je da zajedno tražimo ono što manjinama pripada, u Subotici, Vojvodini i Srbiji.

N. S.

U OKTOBRU ODRŽAN NIZ VAŽNI SASTANAKA ZA NACIONALNE MANJINE

Ređale se bitne teme

Oktobar je bio rezervisan za velik broj važni sastanaka koji se tiču svi nacionalni manjina u Srbiji, med njima i bunjevačke nacionalne manjine. Održan je sastanak Savita za nacionalne manjine, a pridstavnici nacionalni manjina sastali su se i sa ministrom za kulturu i informisanje Republike Srbije, dok je važan sastanak imala i Posebna radna grupa za pripravljanje teksta Nacrta zakona o izminama i dopunama Zakona o nacionalnim savitima nacionalni manjina.

Sa sastanka u Ministarstvu kulture i informisanja Republike Srbije

Savit za nacionalne manjine

Na prvoj sidnici Savita za nacionalne manjine od saziva nove Vlade Srbije, održanoj 4. oktobra, **Ana Brnabić**, premijerka Srbije, okupila je pridstavnike nacionalni savita nacionalni manjina u državi, a bila je to prilika da se ozbiljno divani o pravima i problemima manjina.

Brnabićova je na sastanku kazala da će jedan od prioriteta Vlade bit puna implementacija Akcionog plana za ostvarivanje prava nacionalni manjina u Srbiji. Takođe, najavila je i da pridstoji završetak rada na izminama i dopunama Zakona o pravima i slobodama nacionalni manjina i Zakona o nacionalnim savitima nacionalni manjina.

– Važno je da kao vlada što pre pošaljemo u Skupštinu na razmatranje ta dva predloga zakona i svakako, da nastavimo da radimo na prioritetima, kako su ih identifikovali nacionalni saveti, a to su obrazovanje i informisanje. U tom smislu ići će sredstva iz budžetskog fonda za nacionalne manjine, za informisanje na manjinskim jezicima – kazala je Brnabićova u izjavi koju je prinela Radio-televizija Srbije.

Sastanku je prisustvovala i **Suzana Paunović**, direktorka Kancelarija za ljudska i manjinska prava. Ona je naglasila da je Akcioni plan za ostvarivanje prava manjina usvojen još prošle godine, te da se o njemu na sastancima Savita za nacionalne manjine divani i raspravlja, da u procesu izvištavanja o tom dokumentu učestvuje više od 400 osoba, te da se svaka tri miseca na terenu prikupljaje informacije o sprovođenju aktivnosti.

– Statistika kaže je da se u prethodnom periodu uglavnom sprovodilo oko 65 odsto aktivnosti koje su predviđene u tom kvartalu i da imamo kašnjenja u sprovođenju nekih 10 aktivnosti koje su uglavnom vezane za početak realizacije određenih projekata, dinamiku koju smo utvrdili vezanu za usvajanje određenih zakona, ali svakako očekujem da u narednom periodu ti zaostaci i kašnjenja budu otklonjeni – istakla je ona.

Pridsidnik Nacionalnog savita mađarske nacionalne manjine i pridsidnik Koordinacije nacionalni savita **Jene Hajnal** istako je da je bitno što je pridsidnica Vlade ujedno i pridsidavajuća u Savitu

nacionalni manjina, što svakako pomaže boljem i bržem dijalogu.

– Zajednička saradnja biće u sledećim mesecima posebno izražena i nama je to važno, jer u zakonima o ljudskim i manjinskim pravima su strategije o kulturi, o medijima, a da ne govorimo o zakonima o obrazovanju, koji su veoma bitni i značajni – naglasio je Hajnal.

Sa sastanka Savita za nacionalne manjine

Na sastanku Savita bila je i **dr Suzana Kujundžić Ostojić**, pridsidnica Nacionalnog savita bunjevačke nacionalne manjine.

– Divanilo se o toku nastanka novog Zakona o nacionalnim savitima, o načinu rada Koordinacije, problemima, koji je najviše na polju informisanja i obrazovanja, al i da su ove dvi oblasti najvažnije za svaki od nacionalni savita. Tema je bila i o toku sprovođenja mira iz Akcionog plana 23, problemima, al i napritku koji je iz te oblasti postignut. U ime Koordinacije prvi se obratio Jene Hajnal, a potom su rič uzimali i ostali pridsidnici nacionalni savita. Istakla sam da još uvik čekamo potpisivanje trojnog memoranduma sa Ministarstvom prosvite, Zavodom za udžbenike i našim nacionalnim savitom, kako bi izrada naši udžbenika tekla nadalje puno jednostavnije i sigurnije – divani pridsidnica NSBNM.

Krovni dokument u oblasti kulture

U petak, 17. oktobra, **Vladan Vukosavljević**, ministar kulture i informisanja Republike Srbije i pridstavnici Koordinacije nacionalni savita nacionalni manjina, održali su zajednički sastanak, a bila je to prilika da se istakne visok stepen razumivanja povodom izrade Strategije razvoja kulture za naredni deset godina.

Kako se prinosi na internet portalu Ministarstva, postignuta je saglasnost da je neophodno da Srbija konačno dobije krovni dokument u oblasti kulture, te da u takoj strategiji aktivnosti nacionalni savita, na polju kulture, zauzimaje značajno misto.

Med onima koji su bili na sastanku sa ministrom bila je i dr Suzana Kujundžić Ostojić, pridsidnica Nacionalnog savita bunjevačke nacionalne manjine.

– Nakon javne rasprave o Strategiji kulture za Srbiju od 2017. do 2027. bilo je dogovoreno da bi se oko tema koje su vezane za nacionalne manjine i njevi sugestija i primedbi na pridloženu Strategiju, tribali još jedared nać. Tako je na sastanku u Beogradu bilo pet pridstavnika iz mađarskog, rumunskog, hrvatskog, bošnjačkog i bunjevačkog nacionalnog savita. Na sastanku su dobijena i uvirenja od ministra da pridviđene mire afirmacije ćirilice neće imat negativni poslidica po pisma nacionalni manjina, pogotovo kod oni kojima je nacionalno pismo latinica, ko i da će nigovanje kulture i prožimanje ovi vridnosti bit prioritet u daljem radu na polju kulture u Republiki Srbiji, a što će pratit i Strategija, koja se trenutno završava.

Zakoni o nacionalnim savitima

Sedmi sastanak Posebne radne grupe za pripravljanje teksta Nacrta zakona o izminama i dopunama Zakona o nacionalnim savitima nacionalni manjina, održan je u zgradi Narodne skupštine u Beogradu, u ponediljak, 30. oktobra.

Članica ove Posebne grupe je i pridsidnica NSBNM dr Suzana Kujundžić Ostojić koja o održanom sastanku divani:

– Smatram da smo uradili, ko pridstavnici nacionalni manjina, najviše što smo mogli, a da to bude u duhu naši potriba tokom rada, ko i volje države da nam te uslove pruži i garantuje. Također, u to su morale bit ukorporirane i primedbe Ekspertske grupe Savita Evrope i njeve primedbe na postojeći Zakon o nacionalnim savitima – ističe dr Kujundžić Ostojić, pa objašnjava:

– Odaleg ovaj Nacrt iđe na još pet krugova javni rasprava di će bit mista o daljem divanu, kroz brojne nevladine organizacije u Srbiji, zatim i sve nacionalne savite ponovo, ministarstva u Srbiji, al i pominjanu grupu Savita Evrope. Sve te rasprave i sugestije sigurno će u određenoj miri i prominit nika od trenutni rišenja, koja smo mi usvojili na tom sastanku. Zato bi sad bilo nezafalno divanit o konačnim rišenjima koja su postignuta.

Kako divani pridsidnica NSBNM bilo je još dosta važni tema.

– Teme koje su za nas bile zdravo važne tiču se nastavak daljeg kontinuiranog finansiranja štampani medija sa nivoa AP Vojvodine, jel je bilo pridviđeno da stupanjom ovog novog zakona na snagu, ono pristane jel nema zakonsku osnovu. Nadam se da sam na tom sastanku bila jasna kad sam kazala da bi to značilo kompletno minjanje medijske slike kod nacionalni manjina, jel bi svo izdavaštvo novina stalo, a sa druge strane, sugerisala sam da se problem finasiranja manjinski medija mora rišit i za one manjine čije sidište nacionalni savita nije na teritoriji Pokrajine, već Republike. Dogovoreno je da će se nać rišenje za ovo pitanje i virujem da smo na dobrom putu da se sve to i riši.

Tema je bila i obavezna raspodila sridstava koja se dobijaje iz Kancelarije za ljudska i manjinska prava.

– Dugačka rasprava se odnosila na to koliki je obavezni dio što se mora odvojit za funkcionisanje nacionalnog savita, a koliko kasnije za projekte i ostale aktivnosti. Kod brojčano mali nacionalni zajednica ovo je velik problem, jel sridstva koja se dobiju ne pokrivaje ni osnovne troškove, čak ni sa 70% budžeta. Još ako se to i ograniči, mi ćemo praktično bit onemogućeni da funkcionišemo. Tu dolazi do izražaja da je ovo opet Zakon koji sve manjine posmatra jednako, i nema pripoznavanja problema oni koji drugu matičnu zemlju nemaje. Ostalo je u dogovoru da ministar Ružić sam odluči koliki procenat će se moć odvajat za redovan rad nacionalni savita, a koliki za ostale projekte. **N. S.**

DIREKTORKA KANCELARIJE ZA LJUDSKA I MANJINSKA PRAVA U POSITI NSBNM

Sve manjine na jednom mistu

U sklopu svoje posite Subotici, direktorka Kancelarije za ljudska i manjinska prava **Suzana Paunović** sastala se i s pridstavnicima Nacionalnog savita bunjevačke nacionalne manjine u ponediljak, 6. novembra, u okviru pripravljanja za drugi Sajam nacionalni manjina pod nazivom „Složni mozaik Srbije", koji je planiran za 10. decembar. Tad se obilužava i Međunarodni dan ljudski prava, ujedno dan koji je posvećen i pripadnicima nacionalni manjina. Sastanku su prisustvovali direktorka Kancelarije za ljudska i manjinska prava Suzana Paunović sa saradnicima i pridsidnica Nacionalnog savita bunjevačke nacionalne manjine **dr Suzana Kujundžić Ostojić**, takođe sa saradnicima.

Prošle godine bunjevačka zajednica se na sajmu pridstavila s božićnim običajima i običajima kraljica na Dove, a ove godine, kako najavljuju iz NSBNM, štand će bit posvećen dužijanci.

– Gradimo zaštitu nematerijalne kulturne baštine već dosta dugo, nadam se s pozitivnim ishodom. Pokazaćemo film kako to izgleda kod nas, al i sve ono što je za ovaj običaj vezano. Ne možem još kazat dal ćemo imat pridstavljanje folklorne grupe, al u svakom slučaju, kad su bunjevačke igre i nošnje u pitanju, stvarno mislim da ne postoji niko u Srbiji ko ne zna za nji. Biće, naravno, prikazane nošnje na samom štandu, muzika, tako da ćemo ove godine, na jedan opušteniji način, pridstavit svoju zajednicu i naravno, brojna izdanja koja imamo, prija svega mislim na „Bunjevačke novine", „Tandrčak" i „Bocko" – najavljiva pridsidnica NSBNM.

Kako ističe Suzana Paunović, organizovanje Sajma je dobar način da se pokaže koliko je i Vlada posvećena pitanju unapriđenja položaja nacionalni manjina u Srbiji.

– Sa druge strane, to jeste i dobra prilika da se i šira javnost upozna sa tim šta rade nacionalni saveti nacionalnih manjina, kakve su njihove aktivnosti, ali i da na jednom mestu vide kulturu, tradiciju, ali i sve ono što nacionalne manjine koje žive u Srbiji nose sa sobom. To bogatstvo naših različitosti se zapravo tog dana na najbolji mogući način i odslikava – kazala je posli sastanka u Nacionalnom savitu bunjevačke nacionalne manjine direktorka Kancelarije za ljudska i manjinska prava.

Po njezinim ričima, sastanak je iskorišćen za dogovor i oko tehnički detalja vezani za Sajam, al je bilo mista i za divan o problemima s kojima se nacionalni savit u svom svakodnevnom radu suočava, načinu na koji Vlada u tom mož pomoć, te o aktivnostima koje su vezane za rad na punoj primeni Akcionog plana za ostvarivanje prava nacionalni manjina na donošenju i usvajanju novi zakonski rišenja, o budžetu za godinu koja slidi, te na koji obim sridstava nacionalni saviti mogu računat.

Ministarstvo državne uprave i lokalne samouprave vodi proces o izminama i dopunama Zakona o nacionalnim savitima, a kako kaže Paunovićova, najave iz resornog ministarstva su da je kraj godine vrime kad se mož očekivat ulazak ovog zakona u proceduru Skupštine Republike Srbije.

– Ono što mislim da je važnije od roka ulaska u skupštinsku proceduru jeste način na koji se do određenih zakonskih rešenja dolazi. Mnogo je važnije da ona budu doneta uz jedan konsenzus među svim učesnicima u procesu izrade Zakona. Ne treba zaboraviti da su ovo zakonska rešenja koja se odnose na funkcionisanje, u ovom trenutku, 21 nacionalnog saveta, te da ovim zakonom treba da se uredi njihovo funkcionisanje. Stari zakon već duži vremenski period funkcioniše i naravno da je praksa iznedrila i neke nove zahteve i očekivanja – divani direktorka Kancelarije za ljudska i manjinska prava, s naglaskom na značaj ovog zakona, budući da je 2018. godina i izborna za nacionalne savite, te da bi dobro bilo da u njoj postoje i jasna zakonska rišenja.

Ovaj zakon biće važeći za sve nacionalne savite, a naravno da se vodi računa, kroz ostale zakone i zakonska rišenja, te druge sisteme finansiranja koji postoje, da se dodatna podrška obezbidi onim nacionalnim savitima koji nemaju drugu matičnu države sem Srbije. U tom smislu, ističe Suzana Paunović, Bunjevački nacionalni savit jeste specifičan, al nije jedini, a ono što je važno jeste da su sve te razlike vidljive kroz nova zakonska rišenja.

Nakon posite Bunjevačkom nacionalnom savitu, Suzanu Paunović obašla je i NIU „Bunjevački informativni centar", di je u divanu sa **Mirko Bajićom**, direktorom NIU „BIC", imala priliku upoznat se sa radom ove ustanove i sa njezinim izdanjima, ko i drugim izdanjima na bunjevačkom, odnosno drugim sadržajima koji su međuvrimenu upotpunili medijsku sliku za Bunjevce i o Bunjevcima. Kvalitetni sadržaja ima, a očekiva se da to država i pripozna, te da ne ugrozi informisanje na jezicima nacionalni manjina, pogotovo za ositljivu bunjevačku zajednicu koja još uvik traži prava koja su druge manjine već odavno stekla.

N. S.

SUBOTICA NA BUNJEVAČKOM – HRONIKA ZA OKTOBAR

Sastanak komisije za ekonomsku saradnju Srbije i Mađarske

Naša varoš bila je domaćin Zajedničke komisije za ekonomsku saradnju između Srbije i Mađarske, kojom su kopridsidavali srpski ministar privrede **Goran Knežević** i **Peter Sijarto**, ministar spoljni poslova i trgovine Republike Mađarske. Zasidanje komisije organizovano 9. put, a doprinelo je produbljivanju i ovako dobre saradnje dviju zemalja u brojnim oblastima, zaključak je komisije.

Izgradnja pruge Beograd – Budimpešta, ostvarivanje linije Segedin – Subotica – Baja, otvaranje novi granični prilaza između Rabe i Kibekhaze i Rastine i Palsent-Đerđa, povezivanje mađarskog i srpskog gasovoda, jačanje ekonomski i trgovinski odnosa, bile su glavne teme devetog zasidanja koje je održano u Hotelu „Galerija" u Subotici, 17. oktobra.

– Razgovarali smo o mnogim višim stepenima naše ekonomske saradnje, što znači osnivanje zajedničkih firmi koje će izaći na treća tržišta, govorili smo o učešću mađarskih firmi u privatizacijama u Srbiji, bilo je reči o javno-privatnom partnerstvu gde bi na jedan dobar način Mađari pomogli našim lokalnim samoupravama koje lutaju što se toga tiče, jer taj institut javno-privatnog partnerstva nije kod nas zaživeo dobro, a u Mađarskoj je već dugi niz godina veoma poznat – kazo je Goran Knežević.

Peter Sijarto izjavio je tom prilikom:

– Mi smo sklopili takve sporazume koji su bitni za privredu obe zemlje i to nam omogućava poboljšanje ekonomskih odnosa – te i dodo:

– Veći podstrek daće investicije u vojvođansku privredu, u okviru kojih je prošle nedelje potpisan ugovor sa 23 velike firme u ukupnoj vrednosti od 90 miliona evra, koje će otvoriti nova radna mesta. Posle kupovine „OTP banke", ona će biti sedma banka po veličini na tržištu Srbije. Raduje nas i činjenica da „Mol", kao jedna od najvećih mađarskih trgovina, ima investiciju od sto miliona evra u Srbiji. Veliki zamah saradnji značiće i to da je mađarska farmaceutska kuća „Rihter" pred potpisivanjem ugovora sa srpskim ministarstvom zdravlja u oblasti lekova za osiguranike.

On je istako i da Evropska unija može tušta naučit iz prijateljski odnosa dvi zemlje, posebno u oblasti koje se tiču prava nacionalni manjina.

Održana 11. sidnica Skupštine Grada

Na samom početku 11. sidnice Skupštine grada održane u sridu, 4. oktobra, u Velikoj vićnici Gradske kuće povela se polemika između pozicije i opozicije. Prva tačka dnevnog reda, zbog koje je do rasprave došlo, se ticala usvajanja budžeta za prvi polak godine. Umisto o ovoj tački, odbornici Pokreta za građansku Suboticu poveli su raspravu o gradonačelniku i inicijativi za njegovu sminu, iako nisu skupili dovoljan broj odbornički potpisa da bi se ova tačka uopšte našla u raspravi – 7 od potribna 23.

Kad je gradonačelnik izašo za govornicu, ova odbornička grupa je napuštila skupštinsku salu i tako iskazala neslaganje sa njim.

Evo kako je gradonačelnik **Bogdan Laban** ovaj postupak prokomentariso:

– Po mom ličnom viđenju, malo je nekulturno što izlaze napolje, ali to je vid njihove političke borbe, smatraju da nisam dostojan da vodim grad. Što se tiče incidenta, pravosudni organi treba da utvrde svačiju odgovornost, ja sam se izvinio građanima Subotice i Srbije, svoju grešku sam skupo platio, a najviše je propatila moja porodica.

Sidnicu je obilužilo i imenovanje direktora javni i javno komunalni preduzeća, pa je tako za direktorku JKP „Suboticagas" imenovana **Ildiko Zedi**, u JP „Palić – Ludaš" **Marta Dobo**, u JP za upravljanje putevima, urbanističko planiranje i stanovanje **Predrag Radivojević** i za direktora „Vodovoda i kanalizacije" **Đerđ Šugar**. Doneta su i rišenja o davanju saglasnosti na Izveštaj o stepenu realizacije programa poslovanja za 2016. godinu Društva sa ograničenom odgovornošću za upravljanje čvrstim komunalnim otpadom „Regionalna deponija" Subotica; JKP „Čistoća i zelenilo"; JKP „Dimničar"; JKP „Pogrebno"; JKP „Stadion"; JKP „Subotička toplana"; JKP „Subotičke pijace"; JKP „Vodovod i kanalizacija"; Javnog preduzeća za upravljanje putevima, urbanističko planiranje i stanovanje; JP „Palić Ludaš" Palić, Javnog preduzeća za prevoz putnika u gradskom i prigradskom saobraćaju „Subotica-trans"; Društva sa ograničenom odgovornošću za upravljanje razvojem turističkog prostora „Park Palić" Palić; JKP „Parking" i JKP „Suboticagas". Usvojena su i rišenja o davanju saglasnosti na Odluku o pokriću dila gubitka iz raniji godina za nikoliko javni i javno-komunalni preduzeća, kao i rišenja o davanju saglasnosti na odluku o raspodili dobiti i rišenja o davanju saglasnosti na prvu i drugu izminu Programa poslovanja za više subotički javni i javno-komunalni preduzeća.

Peticija Fondacije „Tijana Jurić"

U priko 40 gradova širom Srbije prikupljali su se potpisi građana za uvođenje doživotne kazne zatvora ubicama dice i trudni žena. Akciju je pokrenila Fondacija „Tijana Jurić". Velik broj Subotičana priključilo se akciji i dao podršku, a svi oni su jedinstveni u želji da se ubice dice sklone sa ulice. U razgovoru sa potpisnicima peticije moglo se čut da je ovaka inicijativa bila potribna mnogo ranije, kako ubice dice koji izađu na slobodu ne bi mogli ponovit krivično dilo za koje se terete.

– Cilj je da sakupimo 500.000 potpisa, bez obzira što ima i onih koji nisu optimisti i koji kažu da to nije moguće. Verujemo da odgovorni građani naše zemlje, roditelji pre svega, nemaju dilemu da li treba načiniti ovako važan korak u pravcu bolje bezbednosti sve naše dece – kazo je **Igor Jurić**, osnivač Fondacije „Tijana Jurić", i dodo:

– Uvođenjem kazne doživotnog zatvora sprečiće se mogućnost da ubice dece odsluže kaznu, ponovo se nađu na slobodi i tako dobiju priliku da počine još monstruoznije delo – istako je Jurić.

Potpisi u Subotici sakupljali su se na dva punkta, u centru varoši i na Prozivci od 23. do 29. oktobra.

Obilužen Dan pobide nad fašizmom

Dan oslobođenja Subotice u Drugom svitskom ratu, 10. oktobar, obilužen je u utorak svečanom sidnicom Skupštine grada, i odavanjom počasti svim borcima, koji su svoje živote dali u borbi protiv fašizma, ko i polaganjom vinaca na Spomenik žrtava fašizma i Spomen-kompleks palim crveno-armejcima u Dudovoj šumi. Svečanosti, koja je održana povodom 10. oktobra, prisustvovo je i ambasador Ruske federacije **Aleksandar Čepurin** kome je na svečanoj sidnici uručena i posebna plaketa:

– Rusija i Srbija sarađuju u svim oblastima. Mi želimo da Srbija bude jaka, nezavisna i suverena zemlja – kazo je Čepurin.

Gradonačelnik Subotice **Bogdan Laban** podsitio je na brojna stradanja nevini u ratu:

– Poštujući herojsku borbu rodoljuba i atifašista čiji su najviši ideali bili sloboda i ravnopravnost među narodima, naša je zajednička obaveza da obelažavanjem 10. oktobra čuvamo uspomenu na značaj pobede nad fašizmom i nacizmom. Naše sećanje i duboko iskreno poštovanje naj-

manje je što smo dužni žrtvama koje su u temelje naše slobode ugradili svoje živote – kazo je gradonačelnik.

Pridsidnik Skupštine Grada **Tivadara Bunford** kazo je na svečanoj sidnici da „poštujući svoju prošlost gradimo i našu budućnost" i dodo:

– Mir je najveći blagoslov i dragocena potreba čovečanstva. Mir u srcu, porodici, na radnom mestu i svakom segmentu života neprocenjiva je osnova kako za individualni napredak, tako i za napredak i razvoj svesti multinacionalne zajednice o potrebi saživota u duhu tolerancije i međusobnog razumevanja.

Radmilo Todosijević, podpridsidnik Gradskog odbora SUBNOR-a, istako je da je 10. oktobar najznačajniji datum u istoriji Subotice, a da je dužnost svi građana da niguju uspomine na borce:

– Moramo nastojati da u naše redove uključimo mlade koji će nastaviti negovanje tradicije narodnooslobodilačke borbe – kazo je Todosijević.

Svečanosti povodom 73 godine od oslobođenja Subotice u Drugom svitskom ratu prisustvovali su i pridstavnici ambasada Ukrajine, Belorusije, konzulata Hrvatske, narodni poslanik i počasni konzul Belorusije u Beogradu **Dragomir J. Karić**, zatim pridstavnici SUBNOR-a, antifašistički saveza, Jevrejske opštine, nacionalni savita i brojni građani.

Prezentacija programa „Exchange 5"

U prostorijama Regionalne privredne komore Subotica održana je prezentacija programa „Exchange 5" na temu „Podrška za unapređenje evidencije o javnoj svojini". Cilj ovog projekta je formiranje efikasnijeg sistem evidencije i analize stanja javne svojine u gradovima Srbije.

– Kroz prethodne projekte, testirane su različite mogućnosti za pravljenje detaljne evidencije stanja javne svojine i koncept koji je iz toga proistekao, zasniva se na snimanju iz vazduha, odnosno upotrebu aviona sa senzorima za trodimenzionalno snimanje – kaže Vladimir Vasiljev, direktor „Geoinfo Stratedžis" kompanije iz Beograda.

Program je podržan od strane Evropske unije i Ministarstva finansija Republike Srbije, a finansiraju se projekti u iznosu od 120 hiljada do 200 hiljada, dok je ukupan fond za projekte 3.3 miliona evra, dodaje **Janoš Bagi**, iz sektora za edukaciju Privredne komore Srbije - Regionalne privredne komore Subotica.

Međunarodni festival organski proizvoda „Biofest 2017"

Trodnevna manifestacija posvećena organskoj proizvodnji ove godine po 13. put održana je od 11. do 13. oktobra na Otvorenom univerzitetu, na temu „IT sektor, organska vizija budućnosti". Organizator festivala organski proizvoda „Biofest 2017" je Udruženje „Terass", a ove godine za „Bio-proizvod godine" proglašen je organski čips od jabuke kompanije „All natural food" iz Nove Pazove, dok je „Bio-proizvođač godine" **Nurdin Mujkanović** iz Iriga, koji na Fruškoj gori uzgaja orase i kajsije.

Prisutnim gostima se prvog dana festivala obratio **Marko Rovčanin**, pomoćnik pokrajinskog sekretara za poljoprivredu.

Positioci ove manifestacije su tokom tri dana mogli da pogledaju izožbu organski proizvoda, zatim je uslidila edukacija mladi kroz eko film. Poslidnjeg dana „Biofesta" održan je program „Organik užina za sridnjoškulce i osnovnoškulce". Ranu od organski proizvoda pripravili su učenici Hemijsko-tehnološke škule u okviru projektne nastave.

Podiljeni paketi rane i sridstava za higijene

Povodom Međunarodnog dana siromaštva u Gradskoj organizaciji Crvenog krsta podiljeni su paketi rane i sridstava za higijenu građanima kojima je pomoć najpotribnija. Na osnovu spiska Centra za socijalni rad podiljeno je 2.400 paketa rane i 365 paketa sridstava za higijenu. Za ove namine Grad je izdvojio 3,12 miliona dinara.

– Broj paketa je malo manji u odnosu na prošlu godinu, jer su sredstva iz budžeta Grada manja. Sadržaj paketa je već godinama isti, tako da su u paketima hrane brašno, šećer, pasulj, pirinač, konzervirana hrana, dok su u paketima higijene osim deterdženta za veš i sredstva za održavanje lične higijene – kazo je sekretar Gradske organizacije Crvenog krsta **dr Siniša Trajković**.

Izložba isprid Narodnog pozorišta

Sedamdest godina „Unicefa" u Srbiji obiluženo je izložbom organizovanom isprid zgrade Narodnog pozorišta. Na radovima koju su građani mogli da pogledaju izložen je dio rada ove organizacije koja se, prija svega, bori za zaštitu dice.

Izložbu je pored njega svečano otvorila i članica Gradskog veća zadužena za oblast kulture **Miroslava Babić**.

Besplatna kontrola zdravlja

U okviru druge akcije besplatni preventivni prigleda koju je Ministrarstvo zdravlja pokrenilo širom zemlje, u našoj varoši se 238 sugrađana odazvalo na ovu mogućnost, a obavljeno je oko 607 prigleda, intervencija i laboratorijski usluga, saopštili su iz Opšte bolnice Subotica.

Najviše je realizovano ultrazvučni prigleda abdomena (238), potom ginekološki (130) i urološki prigleda (108). Urađeno je 85 testova tumora prostate i sedam free PSA testova. Osim ovi, obavljeno je i 40 internistički prigleda, koji su podrazumivali EKG pregled, mirenje šećera u krvi i krvnog pritiska. Od ukupnog broja prigledani, najveći procenat stanovništva pripado je sridnjoj životnoj dobi, odnosno od 45 do 65 godina starosti. Većina prigledani sugrađana je bila zdravstveno osigurana, dok nji 87 nije imalo zdravstveno osiguranje, od čega 80 žena i sedam muškaraca. O štogod više od 230 sugrađana, u drugoj akciji besplatni prigleda, brinilo je ukupno 24 zdravstveni radnika, od čega 12 doktora (ginekolozi, urolozi, radiolozi, internisti, specijalisti kliničke biohemije) i 12 medicinski sestara, tehničara i rtg tehničara.

– Aktivirali smo dodatne ambulante, tako da punom parom rade tri ginekološke ambulante, dva ultrazvuka, rade se analize prostate. Najviše zainteresovanih je za ultrazvučne preglede – kazo je direktor Opšte bolnice Subotice doktor **Slobodan Puškar** koji je iskazo zadovoljstvo brojom prisutni građana.

Iz Ministarstva zdravlja ističu da će se ovaki prigledi organizovat i ubuduće, a da će naredna prilika za one koji su ovu propuštili bit već sridinom narednom miseca.

Obilužen Dan Gradske biblioteke

Izložbom „Ištvan Ivanji" autorke **Dore Hičik**, više diplomirane bibliotekarke, autora **Dragana Rokvića**, direktora Gradske biblioteke Subotica, ova ustanova obilužila je i proslavila 127 godina od osnivanja.

– Monografija Subotice Ivanjija je veoma značajan istorijski dokument ovog grada, jer niko do sada nije uspeo da napiše više od njega – kazala je Dora Hičik, autorka izložbe, koja je divanila o značaju Ivanjija, jednog od najznačajniji istoriografa Subotice, čiji rad joj je i poslužio ko inspiracija za izložbu.

Nakon otvaranja izložbe na kojoj su divanili autori, uslidila je svečana akademija. U nastavku je dodiljena Nagrada za zavičajnu knjigu godine **dr Lajošu Hovanju**, inženjeru i istraživaču, za knjigu „Sliv jezera Palić". U okviru svečanosti dodiljene su i zafalnice za donacije i za uspišnu saradnju. **K. S.**

U ODBORU ZA OBRAZOVANJE NSBNM IMA RAZLOGA ZA ZADOVOLJSTVO

Kvalitet privlači učenike

Kako se zahuktava nastava u školama, tako je priveden kraju u upis dice na izborne predmete u osnovnim školama, med kojima je i predmet bunjevački govor sa elementima nacionalne kulture. U Nacionalnom savitu bunjevačke nacionalne manjine divane da imaje razloga za zadovoljstvo.

– U Odboru za obrazovanje i NSBNM uopšte smo zadovoljni. Činjenica je da i nas, Bunjevce, tišti problem cile Srbije, problem sa natalitetom, pa je tako sve manji broj dice koja se upisivaju u školu, manji je broj razreda. To nas čeka i u budućnosti. Kako u ciloj Srbiji, biće manje dice i u bunjevačkoj zajednici, pa i upisani na ovaj predmet, i to ne zato što nismo dobro radili, nego zato što je jednostavno manji broj dice – divani **Mirjana Savanov**, pridsidnica Odbora za obrazovanje u NSBNM, uz konstataciju da je ove školske godine na bunjevački upisano oko 410 učenika.

Ono što je, također, plus, jeste da su formirane dvi grupe više, da je velik broj stručni pridavača. No, ima i problema koji se moraju što prija rišavat.

– U Somboru nema ni jedna grupa u školama di se uči bunjevački govor sa elementima nacionalne kulture. Taj problem triba rišit, a očekivamo i pomoć od Somboraca iz bunjevačke zajednice, članova udruženja, učitelja, profesora, da se probude i da svate važnost da se u Somboru, bar u jednoj školi, formira grupa za bunjevački. Imamo u Somboru, sigurna sam, dovoljno dice da se odvija nastava, a ponavljam, triba nam angažovanje i motivacija udruženja, jel oni već okupljaje dosta dice po svojim sekcijama. Prid nama je nova školska godina da se pokrenemo i upotribimo sve snage da u narednoj školskoj godini bude napritka na ovom polju.

I ova školska godina donеće stručna usavršavanja i pridavanja za sve one koji pridaju bunjevački, a nastaviće se i trend osavrimenjavanja nastave novim nastavnim sridstvima i idejama.

– Trudimo se uvik da sadržaj dici prinesemo na jedan zanimljiv način, da časovi budu bogati, a dica što motivisanija. Jel, dobar glas dice se čuje med vršnjacima. Ako su dica zadovoljna, ona o tom divane i to nam je najbolja reklama – divani Mirjana Savanov i najavljiva da uskoro iz štampe izlazi važan udžbenik, „Čitanka za 3. i 4. razred", posli tog slidi velik poso na udžbenicima za učenike od 5. do 8. razreda, a u planu je i pokrećanje aktivnosti u pridškulskom i sridnjoškulskom uzrastu.

N. S.

BUNJEVCI OBILUŽAVAJE NACIONALNI PRAZNIK

Dan Velike narodne skupštine

Bunjevačka nacionalna zajednica u novembru obilužava jedan od svoja četri nacionalna praznika – „Dan Velike narodne skupštine".

Sićanje na slavne dane iz 1918. godine, kad su se stvarali temelji države u kojoj Bunjevci i danas žive, biće obiluženo u petak, 24. novembra. Svečana akademija će bit održana u Velikoj vićnici Gradske kuće u Subotici, a program u kojem će, izmed ostalog, učestvovat i Subotički tamburaški orkestar i vokalna solistkinja Zorana Iđuški, počinje u 18 sati.

U TAVANKUTU ODRŽAN UGLEDNI ČAS BUNJEVAČKOG GOVORA SA ELEMENTIMA NACIONALNE KULTURE

Oblik stručnog usavršavanja

U odiljenju petog razreda Osnovne škule „Matija Gubec" u Tavankutu, učiteljica **Mirjana Savanov**, ujedno pridsidnica Odbora za obrazovanje u Nacionalnom savitu bunjevačke nacionalne manjine i savitnik – spoljni saradnik Ministarstva prosvite zadužena za izborni predmet bunjevački govor sa elementima nacionalne kulture, održala je ugledni čas bunjevačkog u škuli u kojoj radi u ponediljak, 23. oktobra.

Uglednom času su prisustvovali prosvitna savitnica **Milana Minarski**, direktorica škule **Stanislava Stantić Prćić**, psiholog škule i razredni starešina petog razreda, al i pridavači bunjevačkog govora sa elementima nacionalne kulture, ko i pridsidnica Nacionalnog savita bunjevačke nacionalne manjine **dr Suzana Kujundžić Ostojić**.

Nastavna jedinica časa odnosila se na prvobitne nastambe Bunjevaca i bunjevačke salaše, koja pridstavlja element nacionalne kulture. Kako kaže Mirjana Savanov, cilj časa bio je pokazat oblike i metode rada koji se primenjivaju u nastavi izbornog predmeta, a pri obradi i realizaciji jedne ovake jedinice. Pokazano je da su tehnike rada raznovrsne, one motivišu dicu i ostvarivaju uslove i mogućnosti da što više znanja steknu na času.

– Ovo je jedan vid stručnog usavršavanja, nuz seminare, te mogućnost pridavačima da se usavršavaje van ustanove u kojoj rade kako bi oni konkretno vidili ono što je vezano za nastavu. Bila je to mogućnost da se razmine iskustva, da se nauči novo i obnovi staro znanje – objašnjava Mirjana Savanov te dodaje da je u obavezi prema predmetu, pridavačima i škulskoj upravi, čiji je saradnik, da nuz držanje ugledni časova posićuje i časove bunjevačkog govora, kako bi ji posmatrala.

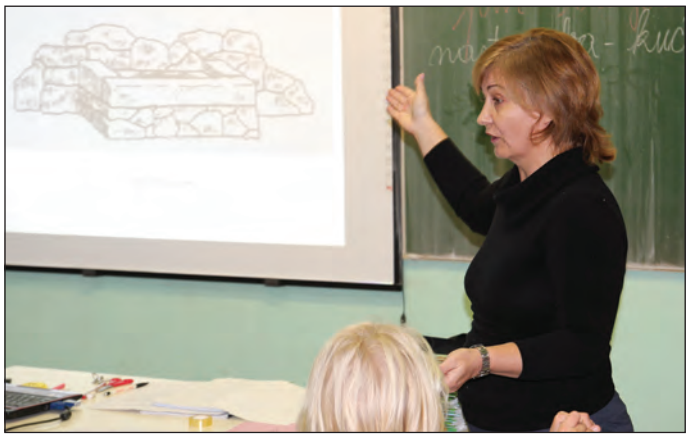

Mirjana Savanov

– Nastavu posmatram kako bi dala podršku pridavačima za ono što rade dobro, al i da bi u dilovima di se jave određene slabosti dala priporuke za otklanjanje isti i dalje napridovanje, a sve u cilju podizanja kvaliteta nastave. Za bunjevačku zajednicu i ovaj predmet je zdravo značajno da pokažemo, prvo našoj zajednici, a onda i javnosti, kolika je njegova važnost i šta sve pruža našoj dici, al i svima onima koji su zainteresovani da proučavaje naš govor, kulturu, tradiciju – dodaje pridsidnica Odbora za obrazovanje.

Komentari posli održanog uglednog časa bili su izuzetno pozitivni.

– Pridavači kažu da im je to bio velik doprinos u stručnom usavršavanju, što se tiče metoda i oblika rada. A ono što moram istaknit jeste da mi u Aktivu učitelja imamo stručan profesorski kadar koji godinama radi na podizanju kvaliteta nastave, a rezultat je to što iz godine u godinu imamo velik broj dice koja su upisana na izborni predmet bunjevački govor sa elementima nacionalne kulture – zaključiva Mirjana Savanov.

Sam izborni predmet bunjevački govor, al i njegova nastava, osmišljeni su ko svojevrstan vid interaktivne nastave, di vršnjaci jedni druge pomažu, uče, proviravaju. Kako kaže naša sagovornica, na časovima se kazuju samo elementarni podaci vezani za nastavnu jedinicu koja se obrađiva, dica se ne opterećivaju domaćim zadacima, a na časovima tušta tog nauče kroz dobro raspoloženje, a sve to kako bi sačuvali od zaborava bunjevačko nasliđe. **N. S.**

TRADICIONALNO, BUNJEVAČKA ZAJEDNICA OBILUŽILA NEDILJU POSVEĆENU DICI

Za dicu prava, al i obaveze

Svake prve nedilje u oktobru, u cilom svitu obilužava se Dičija nedilja, koja je ove godine nosila slogan „Za radost svakog diteta – gradimo mostove med generacijama", a prigodan program tim povodom organizovan je i u bunjevačkoj zajednici za dicu koja pohađaju nastavu izbornog predmeta bunjevački govor sa elementima nacionalne kulture. Iako se tradicionalno obilužava već godinama unatrag, prvi put program je organizovo Bunjevački edukativni i istraživački centar „Ambrozije Šarčević" u saradnji s Nacionalnim savitom bunjevačke nacionalne manjine

Priredbu su pripravila dica, a tokom programa prikazala su svoj talenat za deklamovanje, sviranje, glumu i tradicionalne igre, a kako je tom prilikom istakla **Mirjana Savanov**, pridsidnica Odbora za obrazovanje u Bunjevačkom nacionalnom savitu, koja svakodnevno radi s dicom, u prirodi diteta je da će prija iskoristit svoje pravo, dok ji na obaveze moramo podsićat.

– Možemo kazat da bunjevačka zajednica uvažava dicu i njeva prava, al ji isto tako podsića i na njeve obaveze. Priredba je prilika i mogućnost dici da pokažu šta znaju, to je njevo pravo koje ostvaruju po Konvenciji o dičijim pravima, a naš je zadatak da s njima radimo, učimo i da ji podsićamo i na njeve obaveze – objašnjava Mirjana Savanov.

Suzana Kujundžić Ostojić

Iz BEIC poručivaju da ovo nije jedini projekat koji je naminjen najmlađima u ovoj godini, a nuz to se u Centru radi i na još jednom važnom projektu.

– Prirodna je stvar što smo pripravili program povodom Dičije nedilje, budući da imamo tušta škulske dice koja uče bunjevački govor. U planu je da za dicu organizujemo još jednu manifestaciju, a rič je o međunacionalnom projektu, koji ćemo realizovat digod prid Božić. Napravićemo mišovitu grupu od bunjevačke, mađarske, hrvatske i srpske dice koja će međusobno divanit o božićnim običajima, te ćemo nakon tog utvrdit šta je ono što su tom prilikom naučili i koji jezički fond su pri tom iskoristili. Projekat pomaže Pokrajinski sekretarijat za obrazovanje – divani **dr Suzana Kujundžić Ostojić**, pridsidnica BEIC „Ambrozije Šarčević" te dodaje da se u Centru radi na digitalizaciji bunjevačkog ričnika od prija jednog vika, kako bi pokazali da je ričnika bilo i ranije i da se s razlogom tvrdi da je bunjevački jezik.

Dičija nedilja ima bogatu tradiciju. Iako se na našim prostorima obilužava od 1934. godine, Zakonom o društvenoj brigi o dici uvedena je 1987. godine na pridlog organizacije Prijatelji dice Srbije.

N. S.

UČESNICI PROGRAMA

Svojim drugarima tokom programa obilužavanja Dičije nedilje u ulogi voditelja obratila se Sanja Suknović iz OŠ „Matija Gubec" u Tavankutu. Na tamburici se sviranjom pridstavila Ivona Mačković, učenica Muzičke škule, koju pohađa i Bernadeta Sarvaš, koja je note odsvirala na harmoniki.

Pisme koje su sami napisali deklamovali su učenici OŠ „Sveti Sava" iz Subotice, a pismice su odsvirali i na metalofonu, dok su njevi drugari iz OŠ „Đuro Salaj" pripravili igrokaz Ane Popov, Aska i vuk. Kraj programa ulipšala su dica Kulturno-umitničkog društva „Aleksandrovo", spletom bunjevački igara.

ODRŽAN 62. SAJAM KNJIGA U BEOGRADU

Bunjevačka nova izdanja

U okviru 62. Beogradskog sajma knjiga svoja nova izdanja su u petak, 27. oktobra, pridstavili i „Bunjevački media centar" i KUD „Bunjevka" iz Subotice.

U okviru promocije svoji novi izdanja „Bunjevački media centar" se pridstavio sa novim brojom listom za mlade „Bocko" koji je izašo iz štampe. Novi broj lista za mlade „Bocko" su pridstavili članovi redakcije koji uređivaje ovaj list i koji su prineli svoje utiske kako oni doprinose u stvaranja ovog lista i šta im znači sticanje novi znanja i novinarske vištine u njevom daljem novinarskom radu. Glavni i odgovorni urednik lista za mlade „Bocko" **Mirko Bajić** je također istako značaj izlaženja ovog lista i šta on u budućnosti znači za sve mlade u bunjevačkoj nacionalnoj zajednici. Da bi mladi „Bockovi" novinari mogli unapriđivat svoj rad, u planu je nov prostor koji će im pružit bolje uslove rada.

– Redakcija „Bocka" priselila se u nove prostorije škule „Gaudeamus" di će ubuduće radit. Ode će redakcija lista za mlade „Bocko – Naše novine", imat sve uslove za rad. Sa članovima redakcije radiće stručni novinari, koji će mladim novinarima redakcije davat potribnu stručnu pomoć, a na raspolaganju biće i sva potribna tehnička podrška. Svaki član redakcije ima-će mogućnost da koristi svoj računar, internet komunikaciju, da piše i da razminjiva potribne podatke i da samostalno stvara. U okviru prostora koji će redakcija koristiti je i potpuno opremljen studio koji je nazvan „Studio M" – studio mladi stvaralaca. U novom prostoru je sva potribna oprema za audio-video i internet produkciju. Svako ko želi moće,

pored pisani priloga za „Bocko", učestvovat i u kreiranju radio i televizijskog programa za mlade i da svoje radove prezentuje putom internet portala i u medijima „Bunjevačkog media centra" i „Bunjevačkog omladinskog centra". U cilju daljeg razvoja redakcije, „Bunjevački media centar", ko izdavač lista za mlade „Bocko – Naše novine", odlučio je da broj stipendija za ovu školsku godinu poveća na 15, a da formira redakciju mali novinara – „Bocko i drugari", koji će svojim radovima dopunjavat pisane i audio-video sadržaje koji se u našim medijima za mlade objavljivaju – kazo nam je **Boris Bajić**, pridsidnik „Bunjevačkog omladinskog centra" i direktor „Bunjevačkog media centra".

Pored lista za mlade „Bocko" na sajmu je bila i pridstavljena foto-monografija „Zemlja naši pradidova", nastala posli istoimene pridstave autorke **Kate Kuntić** koja je ukratko opisala o čemu foto-monografija divani i koliko je ona značajna sa istorijskog aspekta teme koje obrađiva, a tiče se 330 godina doseljavanja Bunjevaca na prostor severne Bačke, te je dodala:

– Pošto je i prithodni godina KUD „Bunjevka" izlagala svoja nova izdanja na ovom sajmu i ove godine nam je izuzetna čast što smo opet imali prilike pokazat naše novo izdanje i ujedno se zafaljivam svima koji su nam u tom pomogli, da opet budemo pridstavljeni na ovom pristižnom sajmu knjiga u našoj zemlji – kazala je pridsidnica KUD „Bunjevka".

T. B.

OBILUŽEN JUBILEJ PROJEKTA „BUNJEVAČKA LIPA RIČ”

Proslavili deseti rođendan

Deseti Zbornik radova dice stvaralaca koji prozne i poetske radove pišu na svojem maternjem bunjevačkom jeziku, pridstavljen je 21. oktobra u Bunjevačkoj matici, koja je i ovog puta ugostila dobitnike prvi mista na ovom literarnom konkursu za najmlađe. Zbornik je obogaćen likovnim radovima nastalim na radionicama projekta „Bunjevačka lipa rič”, a kako je to kazo i počasni pridsidnik Matice na programu, prilikom svog obraćanja, i ovaj zbornik je dilo dice.

– Kroz ovake aktivnosti se najbolje razvija i čuva maternji jezik. Mislim da nema lipše i veće sriće od tog da se na svom jeziku pokušamo iskazat, i mi u Bunjevačkoj matici smo ponosni na ovaj naš projekat i virujem i da u široj našoj zajednici ovaj projekat uživa podršku i Bunjevačkog nacionalnog savita i on nije jedini što se dice tiče. Dica iz godine u godinu sve više prostora imaju da iskažu svoj talenat i svoja opridiljenja – kazo je **Ivan Sedlak**, počasni pridsidnik Matice.

Mali virtuozi iz Tamburaškog orkestra Muzičke škule ulipšali promociju Zbornika

I ovog puta na pridstavljanju su podiljeni primerci Zbornika nagrađenim učesnicima konkursa, ko i učiteljicama čiji su đaci učestvovali na ovogodišnjem konkursu.

Ivan Sedlak i Dalibor Jurić, jedan od nagrađeni učenika

Kako je tom prilikom kazala urednica Zbornika i nosilac projekta **Senka Rožumberski**, ove godine izražena je potriba za podsticanjom mladi za stvaralaštvo, budući da su u projektu izostali prozni radovi učenika viši razreda osnovni škula. I pored tog, u Bunjevačkoj matici su zadovoljni završnicom projekta, s obzirom na to da Zbornik pridstavlja rezultat rada škulske dice koja pohađaju izborni predmet bunjevački govor sa elementima nacionalne kulture.

– „Bunjevačka lipa rič” značajna je dici jer Zbornik koriste kako na časovima bunjevačkog govora sa elementima nacionalne kulture, tako i u drugim prilikama poput kojikaki nastupa, di uvik imaje prilike pročitat kaku svoju el tuđu pismicu i prozni rad. Na taj način oni niguju svoj jezik i kroz pisanu rič – divani Senka Rožumberski.

I ove godine dica su u svojem pisanju bila zaokupljena temama koje su generalno zastupljene u njevom uzrastu, počev od ljubavi, prolića, salaša, majki i dida. Radovi su pisani na bunjevačkoj ikavici, a kako kaže urednica Zbornika, bunjevački jezik dica dobro poznaju.

– Dica se s bunjevačkim jezikom upoznaju još u svojim kućama, od kako progovore, oni ga slušaje, što je zdravo važno i dobro, a u škuli se on produbljiva i nastavlja, na način da se uče nove riči i njevo pravilno izgovaranje – zaključila je ovom prilikom urednica 10. Zbornika „Bunjevačka lipa rič”.

Prigodan program koji je upotpunio ugođaj dodile i pridstavljanja Zbornika, upotpunili su članovi Tamburaškog orkestra Muzičke škule u Subotici pod rukovodstvom profesorice **Mire Temunović**, s melodijama i bunjevačkim pismama.

N. S.

„BUNJEVAČKA KASINA" ORGANIZOVALA PISNIČKO VEČE ALISE PRĆIĆ VUKOV

Sve boje ravnice

U organizaciji UG „Bunjevačka kasina", a u okviru programa „Susrit utorkom uveče", u ponedeljak, 16. oktobra, u „Studiju M" Gaudeamusa održano je poetsko veče „Sve boje ravnice Alise Prćić Vukov". Naravno, već se po nazivu može zaključit da je veče bilo posvećeno poeziji mlade pisnikinje, koja svoja dila stvara na bunjevačkoj ikavici, a većina pisama posvećena je dici.

Alisa Prćić Vukov

Dica su uvik najbolja inspiracija za poeziju Alise Prćić Vukov

– Bila je ovo prilika da mlada pisnikinja pridstavi svoju poeziju, rodoljubivu, ljubavnu i poeziju za dicu, sve na ikavici. Pridstavljene su pisme iz njezine dvi zbirke „Olovka zlatni ostavlja trag" i „Sve boje ravnice", a imali smo čast da nam veče osveže i dica iz Osnovne škule „Sveti Sava", nuz njevu učiteljicu Mirjanu Lončarević. Oni su bili pravi dar ovoj večeri, nuz sve ono što je Alisa uradila na polju bunjevačke književnosti – istakla je **Tamara Babić**, pridsidnica UG „Bunjevačka kasina".

Velik doprinos lipoti večeri dala su dica, koja su za tu priliku pripravila pismice iz Alisini knjiga. Kako kaže njeva učiteljica **Mirjana Lončarević**, radi se o zdravo talentovanoj generaciji.

– Atmosfera je bila opuštena i bilo je ovo zdravo lipo veče. Nike od pismica ćemo sigurno moć koristit i u nastavi, recitovat ji, analizirat. Učešće na ovakim događajima donosi i dici motivaciju, imamo tušta talentovane dice, koja su zainteresovana da pišu svoja poetska ostvarenja. Moće i naša pisnikinja čut šta su ova dica napisala – istakla je ova učiteljica.

Konačno, i glavna zvizda večeri **Alisa Prćić Vukov**, ističe da su joj dica trenutno najveća inspiracija.

– Dosad su iza mene dvi knjige, a jedna je isključivo naminjena dici, tako da mislim da ću i nastavit pisat isključivo za dicu. Oni su mi najbolja inspiracija. Srićna sam što je na ovoj večeri bilo toliko dice, i zato veliko fala njevoj učiteljici koja ih je povela. Izvukli smo iz obadvi knjige po nešto, bilo je to i ljubavne poezije, rodoljubive, pisama sićanja, al i tušta poezije za dicu. U planu je nova knjiga, mislim da će izać nagodinu, a biće sigurno naminjena dici. Toliko su nasmijani, veseli, oni su najiskrenija bića na ovoj planeti i to mora probudit inspiraciju u svakom čoviku – divani ova pisnikinja i izvlači pouku za sve koji će pročitat njezina izdanja:

– Poruka je da se dica i mladi ponose onim što su, da se ne stide što su Bunjevci, da poštivaje druge, al i da vole svoje. **N. S.**

NASTAVAK RADA

Do kraja godine u UG „Bunjevačka kasina" imaju još programa koje će pripravit:

– Pripremamo jedno okupljanje na kojem ćemo prikazat rad dr Josipa Stantića, potom će jedno veče bit posvećeno istorijatu „Bunjevačke kasine", a u decembru biće organizovan novogodišnji koncert. Također, za kraj godine pripravljamo publikaciju „Glasnik Bunjevačke kasine" – najavljiva Tamara Babić.

Sićanje na Anu Crnković

Obilužavamo godišnjicu smrti naše najveće učiteljice u tehniki slame **Ane Crnković**. Posvetila je puni pedeset godina života ovoj umitnosti. O slami je učila da bi mogla učit druge, prinosit znanje. U svom radu sačuvala je iskrenost, hrabrost i upornost, strpljenje i organizaciju. Čuvala je tradiciju pletene slame, uvela reljef u slike, svoje iskustva je nesebično dilila sa svima nama i ostala u našim sićanjima ko svitla gromada u slamarskoj umitnosti.

Sićamo se ovom prilikom i jednog od njezini zapisa o umitnosti:

„U umitničkim crtanju koje obuhvaća vrlo široko područje likovnog izražavanja ne možemo govorit, jel su to već viđene slike el fotografije. Znat crtat, znači znat gledat i pri tom bit potpuno nezavisan od bilo kojeg i bilo čijeg likovnog izražavanja, a bit nezavisan može bit samo onaj koji je sposoban bilo koji element, u bilom kojem prostoru ili položaju nacrtat, al i naslikat pod bilo kojim uglom posmatranja.

Sloboda rada koja rezultira iz potpunog vladanja zanatskim mogućnostima prvi je priduslov koji omogućava da se doživljaj adekvatno izrazi i stvori umitničko dilo...

Priroda je za nas objektivna realnost nekog elementa, eksponata. Jel, stvarnost elementa može bit za svakog pojedinca, posmatrača, drugačija, onaka kaku je poznaje il koliko pojedinosti o njoj zna, vidi, el koliko je lično doživljava..."

I. Dulić

U BKC „BAJMOK” RADE UVIK I SA MLADIMA

Mali bunjevački dnevnik

U Bunjevačkom kulturnom centru „Bajmok” uvik se trude da u svoj rad uključe što više mladi, al i da organizuju sadržaj za mlađu populaciju. Već duže vrime se organizuje i Omladinsko-dičija filmska radionica, a ove godine je ona rezultirala i pravljenjem novog izdanja – „Bunjevačkog dičijeg TV dnevnika”.

Ekipa „Bunjevačkog dičijeg TV dnevnika”

– Nakon višemisečni radionica, kroz koje je snimljeno tušta lipi priloga sa razni manifestacija, kako oni iz bunjevačke zajednice, tako i iz bajmočke škule OŠ „Vuk Karadžić”, došli smo na ideju, zajedno sa našim članovima koji dolaze na sekciju, da od najbolji priloga napravimo „Bunjevački dičiji TV dnevnik”, a po ugledu na prave dnevnike. Mladi novinari i snimatelji su dobili zadatak da priprave priloge, pročitaju najave, sve to snime, a kad bude završeno, slidi i emitovanje. Oni će tad najbolje moć vidit kadar, al i da dobro sarađiva sa novinarima – divani Alen i dodaje da je imo prilike snimat „Veče moderni plesova” u Bajmoku, priloge koje su radili u škuli, te da mu se sviđa ovaj kreativan posо.

Jovana Kaurin je pripravljala priloge za dnevnik, a ističe da je imala i pomoć od koleginice novinarke **Ane Ivković Ivandekić**.

Gordan Beneš, Adrijana Sabo i Alen Palfi

– Radile smo prilog oko početka škulske godine, o novim predmetima. Moje je bilo da pišem tekstove, ona je dobavljala informacije, pa smo to sklopile u cilinu. Imala sam prilike da se oprobam u poslu novinara i voditelja. Sviđa mi se, volila bi nastavit i dalje sa ovakim angažmanom, a već imam i niki ideja za naredne priloge.

Voditeljski par prvog „Bunjevačkog dičijeg TV dnevnika” činili su **Gordan Beneš** i **Adrijana Sabo**.

– Čito sam najavu za današnje priloge i dnevnik. Naravno, vežbo sam prija tog da sve dobro ispadne, da sve bude na bunjevačkom. Naučio sam kako spiker triba da se ponaša, da prati di je šta su dobro uradili, di je bilo pogrišaka, pa ćemo se onda dalje dogovarat kako nastavit ovim putom – otkriva **Branko Pokornić**, pridsidnik BKC „Bajmok”.

I dok su se se voditelji namišćali, **Alen Palfi** se staro da njegova kamera ne zakaže.

– Snimatelj mora znat upravljat kamerom, mora pazit kaki je kamera, da ne pravi pogriške. Inače, oprobo sam se i ko snimatelj i novinar, radio sam priloge o pecanju na Skenderovu i Kudeljari... – ističe Gordan, a Adrijana nastavlja:

– Trudila sam se da budem što bolja u ulogi voditeljke. Na sekciji mi je inače zdravo lipo!

Nakon što je prvi dnevnik uspio, cigurni smo da će uskoro bit emitovani i novi aktuelni prilozi mladi novinara iz Bajmoka. **N. S.**

BKC „BAJMOK” ORGANIZUJE TRADICIONALNO OKUPLJANJE

Bal za Svetu Katu

Bunjevački kulturni centar „Bajmok” povodom obilužavanja nacionalnog praznika Bunjevaca „Dana Velike narodne skupštine”, po petnajsti put organizuje tradicionalnu druženje, odnosno Bal za Svetu Katu.

Kako su to gosti već i navikli, Bajmočani će se potrudit da i ove godine priprave dobru večeru, zanimljivu tombolu, te muziku „Biž benda”.

Bal se održava u subotu, 25. novembra, u prostorijama KPD „Jedinstvo Eđšeg”, a početak je u 19 sati. Cina ulaznice, sa konzumacijom, biće ista ko i lani, odnosno 1.000 dinara, a uključiva i večeru i piće za cilo veče.

Ulaznice se mogu nabavit u prostorijama Mesne zajednice „Bajmok”, a sve informacije se mogu dobit na broj 063/814-34-30.

MALIŠANI OBILUŽILI JESEN KROZ KREATIVNU RADIONICU

Jesenjska čarolija

Kako bi pokazali dici da jesen sa sobom nosi interesantne načine kojima se mož ispunit slobodno vrime, Udruženja građana „Bunjevačka kasina" i „Bunjevački omladinski centar" **priliku da rade sa jesenjim plodovima, a sve ono što su napravila na radionici, ponela su kući, pa se nadamo da će ji ova radionica podsićat na štogod lipo što svakako mož bit dio jeseni i**

pripravili su u prostoru škule „Gaudeamus" zanimljivu radionicu, na kojoj su dica imala priliku štogod novo naučit, al i iskazat svoju maštovitost i vištine, a sa simboličnim nazivom Jesenjska čarolija.

njezine lipote – kazala je pridsidnica UG „Bunjevačka kasina" **Tamara Babić**.

Nuz to što se koriste za ilo, dica su uvidila da bundeve mogu poslužit i ko jesenja dekoracija, al ne samo one već i suvo lišće kojim je je-

– Ovu radionicu smo organizovali kako bi prija svega usrićili dicu, al i da na niki način obilužimo jesen, te su tako dica imala sen bogata. Dica su vidno bila uzbuđena novim tehnikama koje su primenili na radionici, a u rad su se dici rado priključili i stariji. **N. S.**

ZA VEĆU PODRŠKU RADA KULTURNI DRUŠTAVA

Važnost amaterizma

Više od 150 kulturno umitnički društava širom Srbije odazvalo se 14. oktobra na poziv Ministarstva kulture, na učešće u akciji „Mi smo kultura i nasleđe Srbije", kako bi skrenili pažnju na značaj opstanka kulturno-umitničkog amaterizma. U Subotici su se pozivu odazvali Kulturno-umitničko društvo železničara „Bratstvo" i Omladinsko kulturno-umitničko društvo „Mladost", sa nadom da će ova akcija urodit plodom. Kako je tom prilikom kazo **Antuš Romić** isprid KUDŽ „Bratstvo" stanje u amaterizmu, koje je značajan dio kulturnog nasliđa naše zemlje, je zdravo teško, a društva preživljavaje zafaljujuć donacijama i samofinansiranju.

– Imamo doduše i određenu podršku lokalne samouprave, moram naglasit već godinama unatrag, al je ona vrlo skromna, a bavljenje ovim vidom kulture ipak iziskiva dodatna sridstva, tako da se do većine sridstava dolazi teže, a u najvećom miri je to, nuz donacije, kroz samofinansiranje.

Tokom jednosatnog programa društva širom Srbije kroz igru i pismu pokazala su koliko je bogato kulturno nasliđe naše zemlje, med koje spada i bunjevački folkor, a sama akcija imala je za cilj da skrene pažnju lokalnim samoupravama na značaj ovog dila amaterizma, te potribu njeve veće podrške u očuvanju istog.

N. S.

In memoriam

Luca Vuković

rođ. Antunović
(1946-2017)

U Bajmoku nas je, u 71. godini, posli teške i kratke bolesti, zauvik napuštila jedna od vridni aktivistkinja Bunjevačkog kulturnog centra „Bajmok", **Luca Vuković**, rođena **Antunović**.

Rođena je 19. avgusta 1946. godine u Gornjem Tavankutu, di je završila osnovnu škulu i krojački kurs. Posli udaje, radila je u „Subotičanki", a nakon rođenja dice, ostaje u porodičnoj kući ko domaćica. U Bajmok se sa porodicom priselila 2005. godine, i oma se aktivira u BKC „Bajmok", di će ostat upamćena ko izuzetno vridna aktivistkinja, vedrog duha, uvik spremna za druženje, al i za rad.

Saranjena je 16. oktobra na groblju u Donjem Tavankutu.

IZLOŽBA „BUNJEVAČKO ZLATO” PRIREĐENA U SREMSKIM KARLOVCIMA

Pridstavljeno 30 slika

Udruženje građana „Bunjevačko kolo” iz Sombora priredilo je u Sremskim Karlovcima 17. oktobra izložbu slika u tehniki slame pod nazivom „Bunjevačko zlato”. Postavka slika je izložena u predivnom ambijentu muzeja u Sremskim Karlovcima, zgradi zadužbine Patrijarha Josifa Rajačića, u dilu „Zavičajna zbirka”.

Irena Vuković i Milica Kohut

Na samom otvaranju izložbe, zafalnost domaćinima i prijateljima koji su pomogli ovu izložbu uputio je podpridsidnik Udruženja **Aleksandar Bošnjak**, a o samom radu Udruženja i radu Slamarske sekcije divanila je podpridsidnica Udruženja **Aleksandra Medurić Kalčan**. Kustos muzeja **Divna Gačić**, je izrazila svoje veliko zadovoljstvo što je izložba realizovana u muzeju i pridložila dalju saradnju.

U četri velike izložbene prostorije postavljeno je trideset slika, radova članica Udruženja, a na svečanom otvaranju je prikazano i nikoliko svečani bunjevački narodni nošnji u koje su bile obučene članice „Bunjevačkog kola”. Izuzetno lip odziv positilaca pokazo je veliko interesovanje za samu tehniku izrade slika i predmeta od slame.

Ova izložba je podpomognuta od strane Grada Sombora i Pokrajinskog sekretarijata za kulturu, javno informisanje i odnose s virskim zajednicama, al i nuz pomoć sridstava i donacija pojedinaca. Izložba će bit postavljena do 15. novembra ove godine.

Oma je, tom prilikom, dogovoren nastavak saradnje, u prostorijama Muzeja u Sremskim Karlovcima, kroz slamarske radionice di će slamarke pokazat svoje umitničko stvaranje odnosno tehniku izrade predmeta i slika od slame.

R. P.

Umitnice UG „Bunjevačko kolo” iz Sombora

BUNJEVAČKO ZLATO

Da se radovi somborski slamarki s pravom mogu nazvat bunjevačkim zlatom, pokazali su i nedavno ostvareni rezultati sa Zonske smotre amaterskog likovnog stvaralaštva. Vrhunski radovi članica Slamarske sekcije „Bunjevačkog kola”, ukupno 5 radova, Irene Vuković, Milice Kohut, Mine Ševo (ulje na platnu), Ksenije Vuković, Ilonka Bogišić, rangirani su na opštinskoj smotri koju je selektovala akademska slikarka Tanja Dimitrijević, a potom su prikazani na izložbi radova Zonske smotre amaterskog likovnog stvaralaštva sa teritorije opštine Sombor, Kula, Odžaci i Apatin. Nakon selekcije radova u Kuli, za Pokrajinsku smotru, koja će bit održana 5. novembra na Paliću, odabrane su dvi slike rađene u tehniki slame, „Somborska Preparandija”, autorke Milice Kohut i „Doručak”, autorke Irene Vuković.

ZAPOČELE SLAMARSKE RADIONICE U SREMSKIM KARLOVCIMA

Nova saradnja

Nastavljajuć saradnju započetu 17. oktobra ove godine, izložbom slika izrađeni u tehniki slame pod imenom „Bunjevačko zlato”, somborske slamarke pripravile su edukativnu radionicu u namiri da svoju nacionalnu umitnost približe i upoznaju svoje prijatelje iz Sremski Karlovaca, sa lipotama i čarolijama koje pruža slamarstvo.

Muzej Grada Novog Sada, odnosno Zavičajna zbirka u Sremskim Karlovcima, je bio domaćin slamarskoj sekciji UG „Bunjevačko kolo” 28. oktobra i to u prilipom ambijentu dvorca „Ilion”.

Prvu radionicu izrade slika i predmeta u tehniki slame pripravile su članice sekcije Udruženja, **Irena Vuković, Milica Kohut** i **Ksenija Vuković**.

Desetak polaznika radionice po prvi put je imalo priliku da se upozna pobliže sa slamom ko osnovnim, prirodnim materijalom, odnosno s vištinama pripravljanja slame, izrade čestitki i obiluživača za knjige. Veliko interesovanje za umitnost slamarenja nije izostalo i to na veliku radost i zadovoljstvo, kako domaćina, tako i gošći, umitnica iz Sombora.

Pozitivno iskustvo i zadovoljstvo prvom edukativnom slamarskom radionicom naglasile su domaćini muzejski savitnik, arheolog, **Divna Gačić** i zaposleni u muzeju, **Ljiljana Pletikosić** i **Nevenka Bašić**, te je dogovoren nastavak saradnje i tokom naredne godine.

Podršku radu slamarske sekcije i održavanju radionice pružili su Grad Sombor i pojedinci, odnosno članovi Udruženja građana „Bunjevačko kolo”, ličnim novčanim sridstvima i angažovanjom.

R. P.

USPIH SOMBORACA NA ZONSKOJ SMOTRI LIKOVNI STVARALACA

Najbolji na Paliću

U organizaciji Saveza umetničkog stvaralaštva amatera Vojvodine u Likovnoj galeriji „Kulturnog centra Kula” 13. oktobra, održana je 18. Zonska smotra likovni stvaralaca opština Sombor, Apatin, Odžaci i Kula.

Stipan Budimčević

Selektor na opštinskim smotrama Kula, Apatin i Odžaci je bila **Tatjana Dimitrijević**, akademski slikar, a selektor na zonskim smotrama je **Jelena Tišma**, akademski slikar.

Nakon stručnog odabira od ukupno 46 radova, za Vojvođansku smotru, odabrano je, odnosno selektovano 22 slike. Med odabranim umitničkim radovima su 12 radova somborski umitnika, 3 slamarske slike iz UG „Bunjevačko kolo” i BKC „Lemeški Bunjevci”, te 9 slika, umitnika odnosno članova „Likovne grupe 76” iz Sombora (**Marija Šiling, Milan Momčilović, Milorad Rađenović, Nada Ivković, Stipan Kovač** i **Cecilija Miler**).

Cecilija Miler

„NANINE GUSKE”

Med 12 radova iz somborske opštine, na Paliću će svoje misto u svitu umitnosti potražit i slamarska slika „Nanine guske” autora Stipana Budimčevića, s pripoznatljivim vojvođanskim motivom mlade guščarice. Somborska slikarka Cecilija Miler na Pokrajinskoj smotri pridstaviće svoj rad u tehniki akrila na svili, radom koji je s puno uspiha selektovan na Opštinskoj i Zonskoj smotri.

Odabrane slike somborski autora, zajedno sa još deset slika sa zonske smotre, biće prikazane na Pokrajinskoj smotri zakazanoj za 5. novembar na Paliću.

R. P.

NIGOVANJE MUZIČKE TRADICIJE BUNJEVACA

Prve komponovane bunjevačke pisme

Na prostorima severne Bačke Bunjevci su se ko narod održali i žive vikovima. Sačuvali su svoju kulturu i običaje do današnji dana. Nastajanje prvi komponovani bunjevački pisama vezivalo se za razne društveno-političke događaje koji su u mnogome uticali na buđenje nacionalne svisti kod Bunjevaca. Nakon Austro-ugarske nagodbe 1867. godine nastale su velike političke promine, jel je u tadašnjoj Ugarskoj, u okviru velike Austrije, ona dobila svoju političku i ekonomsku samostalnost.

Priviše naglašenim mađarskim nacionalizmom, javlja se velik otpor drugi naroda u okviru Mađarske, poznat ko narodni priporod.

Tad nastupa doba „buđenja bunjevačke nacionalne svisti", za koju je najviše zaslužan bio biskup **Ivan Antunović**, jedan od najznačaniji bunjevački priporoditelja. Slidbenici ideje biskupa Ivana Antunovića bili su grupa bunjevački rodoljuba koji su podržali i potpomogli da se nacionalni bunjevački priporod ojača, a to su: **Ambrozije Boza Šarčević, Ago Mamužić, Lazo Mamužić, Pajo Kujundžić, Nikola Kujundžić** i drugi, koji su zajedničkim snagama 1878. godine osnovali „Pučku kasinu". Na svečanom otvaranju „Pučke kasine" 1878. godine prvi put izvedena je pisma „Podvikuje bunjevačka vila" koja se smatra najstarijom komponovanom bunjevačkom pismom, da bi u prvom sazivu Bunjevačkog nacionalnog savita od 2003. godine ona bila proglašena svečanom pismom. Ona se svečano intonira u novije vrime u povodu svečanog obilužavanja svakog od četri bunjevačka nacionalna praznika.

Godine 1879. pop Nikola Kujundžić, ko student i bunjevački rodoljub, napiso je i danas veoma poznatu pismu „Kolo igra tamburica svira". Ova pisma je prvi put izvedena 2. februara 1879. godine, kad je „Pučka kasina" priredila prvo „Veliko prelo", za koju je muziku napiso **Stipan Mukić** (1838 – 1903). Pisma se i danas rado izvodi i smatra se najlipšom i najstarijom bunjevačkom preljskom pismom.

Većina prvi komponovani bunjevački pisama vezane su za prela i razna druga okupljanja, koja su Bunjevci oduvik nigovali, tako su i nastajale preljske pisme iz 1889. (Druga preljska pisma), 1891. (Treća preljska pisma – „Didovi nam izdaleka"), 1892. (Četvrta preljska pisma – „Čuj Bunjevče veso glas"), 1893. (Peta preljska pisma) i 1893. (Šesta preljska pisma).

Nuz rodoljubnu poeziju koju je piso pop Nikola Kujundžić, i iz čiji stihova su ispivane rodoljubne bunjevačke pisme, za razliku od njeg **Ante Evetović – Miroljub** i **Ivan Petreš**, koji su takođe bili svećenici, stvarali su ljubavne stihove koji su bili osnov komponovanja ljubavni pisama.

Pisma koja je donela najveću popularnost i po kojoj je Ante Evetović – Miroljub pripoznatljiv je pisma „Jorgovane, jorgovane...", koju je on posvetio svojoj nani, svojoj učiteljici života, koja ga je od prvi dana učila ljubavi i plemenitosti i svećeničkom pozivu koji je u životu odabro, a za koju je muziku napiso kompozitor **Franjo S. Vilhar**.

Nuz pisme „Jorgovane, jorgovane" na njegove stihove kompo-novane su pisme „Kad zora rudi", „Tijo veče pokoj blagi vlada", „Alaj si krasna divojčice mila".

Jedna od najlipši i najpoznatiji ljubavni pisama Ivana Petreša je „Prid pendžerom procvatala ruža" koju je komponovo **Josip Mlinko – Mimika**, a koja je premijerno izvedene prvi put na „Velikom prelu" 1912. godine i do dan danas se ona izvodi ko starogradska pisma na radio i televizijskim emisijama. U ovoj pismi je pisnik izrazio svoja ljubavna osićanja i tugu što ji nikad neće moć dostignit i doživit.

Bunjevačke pisme se izvode na ikavici i generacijama se prinose sa kolina na kolino što potvrđiva uslov kontinuiteta i postojanja nematerijalnog kulturnog nasliđa. Društveno-političke prilike u kojima Bunjevci ko narod žive u mnogome utiče na svojatanje muzičke baštine od strane niki drugi nacionalni zajednica koje smatraje da je to i njihovo muzičko kulturno nasliđe. S obzirom na to da u okviru bunjevačke nacionalne zajednice postoje institucije koje kroz svoj rad niguju i čuvaje kulturnu baštinu Bunjevaca obezbiđuje muzič-

kom nasliđu kontinuitet opstanka. Bunjevačka pisma se niguje kroz sve kulturno-umitničke manifestacije koje bunjevačka nacionalna zajednica organizuje kroz plan i program rada svoji institucija. Postoje trajni tonski zapisi koji se čuvaje u arhivama za emitovanje na radio i televizijskim emisijama.

– Prve bunjevačke komponovane pisme se još uvik imaje prilike čut putem bunjevački i drugi vrsta medija. Mora se priznat da kroz paletu muzičkog stvaranja bunjevačka muzička baština je preživila razne faze u kojim je uspila opstat i potvrdit svoj kvalitet kroz vrime. Bogata zaostavština nam divani o bogatstvu jednog naroda i njegovom kulturnom nasliđu koje triba zaštitit – istakla je **Tamara Babić**, vokalni izvođač bunjevački izvorni pisama.

T. B.

ODRŽAN ŠESTI „KALAČI" FESTIVAL U BUDIMPEŠTI

Pridstavili bunjevačke igre

Kulturno-umitničko društvo železničara „Bratstvo" iz Subotice je subotu, 21. oktobra, učestvovalo po treći put sa svojom dičijom grupom na šestom izdanju „Kalači festivala" u mistu Buda Kalaz u Mađarskoj. Organizator ovog festivala je KUD „Taban" iz Budimpešte koje, nuz pomoć srpske samouprave u Republiki Mađarskoj, po šesti put stoji iza ovog okupljanja. Ove godine su se, nuz KUDŽ „Bratstvo", pridstavili gosti iz Crne Gore KUD „Rumija" Bar, Hrvatske KUD „Jelsa" Hvar i naravno domaćini, KUD „Taban" i KUD „ Ruzmarin" iz Mađarske.

– Prija šest godina, zajedno sa KUD „Taban" iz Budimpešte, smo pokrenili održavanje ovog folklornog festivala. Zasad smo zadovoljni sa programom i nadamo se da je svake godine ovaj festival bolji i kvalitetniji sa svojim sadržaojom – kazo nam je **Petar Krunić**, pridsidnik peštanske županije.

U okviru programa „Kaloči festivala" podmladak KUDŽ „Bratstvo" se pridstavilo sa sa tri koreografije: bunjevačkim igrama, te igrama iz Vojvodine i Srbije.

– Zadovoljan sam sa nastupom dičije folklorne grupe, mislim da su se izuzetno dobro pridstavili i, naravno, drago nam je što smo se po treći put pridstavili na ovom festivalu – istako je **Antuš Romić**, pridsidnik KUDŽ „Bratstvo".

Organizator ovog festivala je KUD „Taban" iz Budimpešte, nuz pomoć peštanske županije.

– Naravno da održavanje festivala nije lako, al se nadamo da će u budućnosti ovaj folklorni festival zaživiti još ozbiljnije. Ono što u budućnosti moramo planirati je da obezbedimo veću salu i još bolje uslove za održavanje festivala. Mi se nadamo da smo opravdali očekivanje naših gostiju i nadamo se da se vidimo i naredne godine – kazo je **Dušan Vuković**, umitnički rukovodilac Kulturno-umitničko društvo „Taban" iz Budimpešte.

T. B.

SIĆANJE NA KADGODAŠNJE OBIČAJE

Druga polovina jeseni

Ušli smo u drugu polovinu jeseni, a ovo godišnje doba donelo je ladnije dane, jesenjske kiše i magle. Žito je posijano i mogli su se vidit redički mladog zelenog žita. Salaši su pomazani krečom, da bude čisto za Svi svete, a kreč je štitio zidove od kiše i sniga. Još je tribalo ograbit i pomest pospadano lišće. Muškarci navežu korovski metli, da se pomete lišće, a tribaće i za snig.

Dani za groblje

Prvog novembra su Svi sveti, to je velik svetac kad slavimo sve svete zajedno. Na taj dan se kadgod nije ništa radilo, dan prid Svi svete se postilo svima svetima zajedno. Čistilo se groblje, nosilo se cvića, krizantina i jesenjski ružica, čega je kadgod bilo na svakom salašu, a to se baš za taj dan odranjivalo. Na Svi svete se išlo u crkvu na svetu misu, pa na groblje, a nadamo se da je Bog koga i od naši pridaka pridružio drugim svecima u Nebu. To je porodični svetac, kuvala se svečana užna, nije se išlo u goste, ni u komšiluk. Pridveče, kad se josag namiri, sva čeljad uđu u sobu, zapali se nikoliko svića doli na zemlju isprid astala, pa se naglas molila krunica i litanije svima svetima. Ni mladi nisu nikud izlazili.

Mrtvi dan je 2. novembra. Tog dana se sićamo svi naši pokojni pridaka, koji više nisu sa nama. Naši dragi roditelja koji su nas odranili, a i svi drugi rođaka, prijatelja, komšija i poznanika, koji su nam bili mili i dragi. Ujtru se išlo u crkvu, na svetu misu, koja se služila za sve mrtve duše, a posli na groblje. Na Mrtvi dan su se mogli radit kojikaki poslovi, samo se sa zemljom nije ništa radilo, radi poštivanja naši mrtvi koji počivaje u zemlju. Nije se oralo, ni kopalo, ni sadilo ništa samo da se zemlja ne dira. Uveče se molila krunica za mrtve duše, a na kraju se kaže „Pokoj vični daruj njim Gospodine i svitlost vikovična neka njim svitli, da počivaje u miru". I na Mrtvi dan se uveče nije nikud išlo, to je bio slučaj kod nas Bunjevaca, pa su se i naši mladi tog držali. Ta dva dana se nisu pravile nikake zabave, nije se mogla čut nikaka pisma ni graja, ko u druge večeri. Kad se iđe na groblje, triba i dicu vodit, pa nek na nadgrobnoj ploči vide ime svoji pridaka, kako su se zvali i koliko su godina živili. Dicu triba od malena učit da poštivaje svoje mrtve pritke. Da znaju ko su i šta su, pa nek ostanu čvrsta stabla svoji korenova.

Briga o starima

Kad prođe Mrtvi dan onda se kiselio kupus za zimu, a kiselila ga je svaka kuća, to je zimnica koja se kiselila brez sirćeta, konzervansa i salicije. Moglo se kazat da su obezbidili za cilu zimu C vitamina za svoju čeljad. Bilo je tu još kojikaki poslova što je tribalo uradit u novembru. Kako se godina približava kraju, tako se i naš život polagano, al cigurno privodi kraju. Ima oni koji umru mali, mladi, jel u sridnjim godinama, a ima ko doživi duboku starost. Ko je imo više dice tom je i starost bila lipša, jel di je više mladi i dice, tu je i život veseliji. Kadgod su dica starije većma poštivali neg danas. Dobre savite su od nji naučili, a oni su njim u životu bili od koristi. Nikom nije ni na pamet palo da oca i mater da u dom, kad više nisu mogli radit, da tamo provedu ostatak života, odbačeni iz svojeg salaša i daleko od svoji najmiliji. U kadgodašnje vrime stari i mladi su se zdravo većma slagali neg danas, a sigurno zato što su uvik živili zajedno u porodici. Danas je sve drukčije, mladi su većma zaposleni, roditelje daju u dom, dicu nose u obdanište. Kad dođu s posla umorni, ne znaje šta će prvo uradit, kuvat, prat, spremat, a za dicu ostane zdravo malo vrimena. Kadgod, naši salašari nisu bili zaposleni u firmama, al su zato vridno radili i poštivali se da skupe štogod imanja, da ostave svojoj dici da ji imaje od čeg izdržavat kad ostare, jel kadgod nisu imali penzija. Stari su se lipo odnosili sa svojim unucima, uvik su znali da ji čime obraduju i daju kaki šećer, smokvu, el rogač, a dica su se svemu radovala. Kad su išli u dućan dobili su koji novčić da kupe štogod. A šta je najvažnije, uvik su imali lipu rič za nji, rado su ji pomilovali po kosi i poljubili ji. Dica su to zdravo ubardala, pa su njim to višestruko vratila. Kad ostare i iznemognu, dica su se uvik našla tu da ji pitaje kako su, šta ji boli, jel njim triba štogod jesul gladni, el žedni. Kad ji pritisnu starost i bolest, onda su i komšije često dolazile, da njim nuz divan i šalu skrate vrime i da oste da nisu zaboravljeni. Oni mlađi su uvik znali kaku novost, što su čuli u varoši, el pročitali u novinama. A i stari su volili da kažu kaki doživljaj iz svojeg života.

Tuga za dragima

Naši stari su bili pobožan svit, pa su prid kraj života želili da se ispovide, pričeste i prime poslidnju pomast koje obavi svećenik. I tako se izmire s Bogom i ljudima da budu spremni na poslidnje putovanje. Kadgod su stari većinom umirali kod svoji kuća. Ako je kadgod bio u bolnici, tražio je da ga pušte kući, da još jedared vidi svoj salaš svoje najmilije i tu umre. Smrti se nisu bojali, obično su kazali šta da njim obuku i da ne kupuju cviće ni vince, da ne troše na to novce, bolje nek kupe štogod dici. Kadgod umre, dva sata ga nisu pokrećali s mista, jel se virovalo da je duša još dva sata u tilu. Uveče su dolazile komšije, rodbina, kumovi, pretelji i drugi koji su ji poznavali, bili društvo, el komšije u mladosti. Uveče se molila žalosna krunica i pivali psalmi, a posli su ji nudili vinom, rakijom i lakumićima. To se virovalo da je za pokojnikovu dušu. Mrtvaca su nosili do groba di će bit saranjen, na mrtvački caklenim kolima. Prvi za njim su išli oni najmiliji sa suzama u očima i svi drugi su išli u koloni, nosili su cvića i svete vode. Tako su svakog ispratili u vičnost na put brez povratka. Svećenik je čito oproštajnu molitvu, svi su puštili po koju suzu, sićajuć se dana koje su zajedno proveli u veselju, druženju i svatovima, pa i u nevolji pomagali jedni drugima. A sad je svemu kraj, svi su ostili gubitak drage osobe. Ona čeljad koji nisu imala dice, a imali su kaki imetak, nji je kogod od mlađi primio da ji dodvori i sarani, a njima je ostalo što su imali salaš, zemlja i josag. Samo oni koji nisu ništa imali, koji su bili zdravo siroti, a nisu imali dice ni bliže rodbine, oni su kad ostare išli u siromašni dom, tako se to kadgod zvalo. To je bio zdravo tužan događaj. Sićam se jednog teksta, dobro sam ga ubardala iako sam ga pročitala u novinama još pedeseti godina.

Poslidanja utiha starog radnika

Od malene moje kolivčice
nikad nemam žalosan srićice
Nego samo stiže me nevolja
mili Bože jel to tvoja volja
Pa ako je tvoja sveta volja
ja ne marim onda je i moja
Radim, znojim se danjom i noćom
dogod mogu micat rukom i nogom
A gazdi se još ni onda neće
ta čuva se siromaške sriće
Suvog kruva i vodice ladne
podikuju to radniku dade
Nemam svetca pa još ni Božića
alaj tužna ova moja srića
Danjom noćom nemam tužan mira
jedva čekam da dođe promina
Kad je došo svetog Đure danak
a ja pravim sa gazdom rastanak
Gazda goso neću više služit
valjda neću na vik tako tužit
Pa započnem u nadnici radit
al jeteško iz nje se kruvarit
Radim služim a starosti idem
dok jedared do štake ne stignem
A kad više nisam mogo radit
to mi valja imom gazdi javit
Gazda goso ja ne mogu radit
a on veli ja te neću ranit
Dakle gazda više ti ne tribam
jel već tušta godinama ja imam...

A. V. K.

Sveci koji se spominjemo

Sve svete slavimo 1. novembra. Priko cile godine slavimo svece i to obično na dan njeve smrti. A 1. novembra slavimo sve svete zajedno. To je velik svetac, na taj dan se ništa ne radi, po crkvama se služe mise i mole litanije svima svetima. Drugog novembra slavimo Dan mrtvi, kad se sićamo svi naši mili i dragi rođaka i prijatelja pokojni, koji su s ovog svita prišli u vičnost. U molitvi se spominjemo i oni duša, koji nikog nemaje, kojima se ni grob ne zna, jel su nestali u ratovima, morima, požarima i ruševinama, pa njim tila nisu nikad pronađena. Molimo Boga i za njeve duše, da ji Gospodin uzme sebi.

Svete Elizabete se spominjemo 17. novembra. Ona je ovozemaljski život počela u velikom bogatstvu u zlatnoj kolivki, bila je ćer ugarskog kralja. Kad je ostala udovica nesebično je davala milostinju, pomagala je sirotinju, udovice i nezbrinutu dicu. Dala je sagradit bolnicu, bila je progonjena od zločesti ljudi i umrla je u velikom siromaštvu. Al je zato našla milost kod Boga. Svete Cecilije mučenice, spominjemo se 22. novembra. Ona je bila pobožna cura i zavitovala se vičnom divičanstvu. Roditelji su je na silu udali za poganina, Valerijana. Ona je čudom obratila Valerijana i njegovog brata Tiburtija. Ondašnji vladar je naredio da se Cecilija ubije.

Svetu Katu Divicu i Mučenicu slavimo 25. novembra. Kralj Maksimin je progonio kršćane, pa je tio i Katu silom i pritnjom, glađu i udarcima prisilit da se odrekne vire u Isusa i pokloni krivim Bogovima. Al je Kata tako mudro divanila caru, pa su se na njezine riči i drugi obratili, koji su je slušali, pa i carova žena. Na kraju je mučenički ubijena. Saranjena je na gori Sinaju.

Svetog Andriju apostola slavimo 30. novembra. Bio je ribar, i kad ga je Isus pozvo, sve je ostavio i pošo za njim i bio mu apostol. Čerez tog je dosta trpio, bio progonjen i na kraju razapet na križu i umro. Tu se završava vrime kroz godinu i počima sveto Adventsko vrime. **A. V. K.**

BUNJEVAČKA ZDILA

Jesenska ila

Živinska čorba

1 domaći pivac
1 peršin
1 šargaripa
1 celer
1 glavica crnog luka
polak kelerabe
komadić đumbira
vegeta

Očistit pivca i isić na komade, pa metnit u lonac u vodu koja vrije. Posli 10 minuta pomećat zeleniš, luk, 2 kašike vegete, pa poklopit i na laganoj vatri kuvat dok se meso na skuva. Kad se meso skuva procidit čorbu i ukuvat domaće rizance.

Zeleniš složit u pladanj, pa metnit na astal s čorbom.

Pržen krumpir

1 kg krumpira
½ l masti
malo soli
2 češnja bilog luka

Krumpir očistit, isić na štapiće ko za pomfrit, metnit na vrilu mast, pa pržit dok ne počmu rumenit. Mast odlit pa na krumpir metnit, kuvano meso, posolit i posut sitno sickanim bilim lukom, dobro protrest, pa vruće iznet na astal.

Vruća salata

1 kg kupusa
2 kašike ulja
2 kašike sirćeta
2 kašike sirćeta
2 kašike vode
kašikica šećera
malo soli

U labošku metnit istrenican kupus, dodat so i šećer, pa dinstat, mišajuć dok kupus ne smekša. Kupus povadit iz tečnosti i okiselit po želji, pa iznet na astal vruću salatu.

Bundevara

½ kg tanki kora
1 kg trenicane bundeve
20 deka šećara
malo cimeta
2 dcl ulja

Bundeve malo prodinstat na ulju da odmeknu, povadit iz ulja i ostavit da se lade. Kad se olade, dodat šećer i cimet, promišat, pa nadivat kore sastavljene po 3, uvijat i mećat u tepciju, dok se ne potroše kore i bundeve. Bundevaru primazat uljom di su se barile bundeve. Metnit da se peku dok malo, dok ne porumene. Pečene posut pra šećerom, isić i složit na pladanj. **A. V. K.**

NAVRŠAVA SE 320 GODINA OD ČUVENE BITKE

Velika Bitka kod Sente

Tristo dvadeset godina navršilo se 11. septembra od čuvene Bitke kod Sente. Četrnajst godina nakon početka Velikog bečkog rata, na Tisi, kraj Sente, odigrala se ova prisudna bitka, koja ga je okončala, čime je završen viševikovni uspon Osmanskog carstva i zaustavljeno njegovo širenje po Evropi. U njoj je učestvovo znatan broj srpski i bunjevački „militara" (konjanika i pešaka) iz Subotice i Sombora, koje su pridvodili njevi kapetani, Bunjevci **Luka Sučić** i **Đuro Marković**.

U dotadašnjem toku Velikog bečkog rata hrišćanska vojska je oslobodila skoro cilokupnu teritoriju kadgodašnje Kraljevine Ugarske, sa gradovima Budimom i Peštom, Segedinom, Pečujom, Mohačom, Suboticom, Somborom i Bačom. Ipak, i posle 14 godina borbi, turske snage još nisu bile konačno poražene i pridstavljale su stalnu opasnost od ponovnog prodora priko Dunava, Save i Tise.

Na vist da je sultan **Mustafa II**, sa velikom vojskom od oko 130.000 ljudi, krenio od Jedrena ka Beogradu, feldmaršal **Eugen Savojski** pošo je početkom miseca jula 1697. g. iz Beča, a 12. jula je, pršavši Dunav drvenim pontonskim mostom kod Zmajevca (Verešmartona) u Baranji, stigo u Kolut, odkaleg je 18. jula krenio prema Petrovaradinu. Prvog dana marša vojska je slidila tok Dunava do Monoštora, a sutradan je skrenila istočno, prišla Mostongu i podigla logor kod Sombora. Iz logora pod Somborom Savojski je 20. jula poslo izveštaj Ratnom savetu u Beču. Sa logorovanjom austrijske vojske pored Sombora, u julu 1697. godine, mož se povezat i nastanak prve vedute grada, koju je tom prilikom načinio austrijski vojni topograf **Fransoa Nikola de Spar**.

Bitka kod Sente – slika Franca Ajzenhuta, ulje na platnu, 1896, (fotografija A. Juriga)

Savojski je nastavio marš livom obalom Mostonge, pa je 22. jula stigo u Bač, a 26. jula do Racke Varoši (današnjeg Novog Sada), priko puta Petrovaradinske tvrđave. U austrijskim trupama, sastavljenim od pripadnika mnoštva različiti naroda, služili su nemački, španski, francuski, italijanski, češki i moravski, hrvatski, mađarski, srpski i bunjevački vojnici i oficiri.

Sudar austrijski i turski snaga zavisio je od pravca kretanja sultanove vojske, koja je 19. avgusta prišla Dunav kod Pančeva. Turske snage prišle su Tisu i 28. avgusta stigle do Titela, čiju su tvrđavu Turci osvojili i spalili. Vešt manevar Eugena Savojskog spričio je očekivani turski napad na Petrovaradin, posli čega je sultan Mustafa odlučio da sa svojom vojskom, pojačanom tatarskim trupama i Tekelijevim odredima, napadne Segedin. Turci su nastavili pohod desnom obalom Tise, priko Vilova i Kovilja, prema Segedinu. Eugen Savojski je, prateć kretanje neprijateljske vojske, krenio za Turcima sa svojim brojčano slabijim trupama, koje su bile razmištene izmed Petrovaradina i Sentomaša (Srbobrana). Sultan je, u međuvrimenu, odusto i od napada na Segedin i odlučio prić na livu obalu Tise i krene prema Erdelju. Desetog septembra Turci su stigli do Sente, di su počeli da grade pontonski most. Zafaljujuć senćanskom kapetanu **Jovanu Popoviću Tekeliji**, koji je odlično poznavo teren i pričice kroz ritove nuz Tisu, carska vojska, koja je u tom trenutku brojala oko 40.000 ljudi, stigla je do Sente već 11. septembra.

Uprkos naređenju Ratnog saveta da zbog brojčane nadmoći neprijatelja ne ulazi u bitku, Eugen Savojski je oma napo turske trupe dok su prilazile pontonski most. U svom izveštaju o bitki Savojski piše kako su njegovi bataljoni sa livog krila i desnog boka odsikli neprijatelju prilaz ka mostu, posli čega je nastalo užasno klanje, kako u rovovima, tako na mostu i u vodi, u koju se neprijatelj bacio sa nadom da će uspit da pobigne. Probivši tursku odbranu snažnim napadom, austrijske trupe su zauzele mostobran i misto prilaza, zbog čega je nastalo rasulo u turskim redovima, pa su, do sumraka istog dana, Turci potpuno bili poraženi. Turske snage bile su okružene na veoma uskom prostoru, a Savojski u izveštaju kaže da su njegovi vojnici bili tako razjareni, da nisu uzimali zarobljenike ni kada su im paše i turski oficiri nudili novce u otkup za život. Prema austrijskim izveštajima, u bitki je poginilo oko 20.000 Turaka, a još oko 8.000 turski vojnika udavilo se u Tisi. Panično bižeć sa oko 2.000 vojnika prema Temišvaru jedva se spasio sultan Mustafa, a med poginilim velikodostojnicima bio je i veliki

vezir **Elmas Mehmed Paša**, sa još četri vezira, 13 beglerbegova, tri turnadži-baše, preko 30 janičarski aga, spahija i silihdara i 20 alajbegova. Ratni plen je bio ogroman – 423 zastave, sedam tugova, pečat velikog vezira, 48 bubnjeva, 87 topova različiti kalibara, 58 merzera (artiljerijsko oružje kratke civi), 28.000 kg barutnog prava, 19.000 kg olova, 5.400 topovski kugli, 553 bombe, 6.300 ručni granata, 62 pontona, 72 kola za mostove, 9.000 kola, 600 tovarni kamila, 15.000 volova, 7.000 konja, više hiljada šatora (med njima i sultanov), sultanova kola (osmopreg), pa i deset žena iz sultanovog harema. Pojedini izvori navode da je zaplenjena i sultanova blagajna sa oko 40.000 forinti, ko i turska ratna blagajna sa tri miliona guldena, al taj podatak ne postoji u zvaničnim izveštajima Ratnom savitu. Austrijski gubici, u poređenju sa turskim, bili su skromni – poginilo je 28 oficira i 401 vojnik, ranjena su 133 oficira i 1.465 vojnika, a ranjena su el izgubljena 3.533 konja i 16 volova.

Bila je ovo najveća hrišćanska pobida nad Turcima u dotadašnjoj istoriji međusobni ratova, koja je proslavila mladog austrijskog komandanta, princa i feldmaršala Eugena Savojskog, a krunisana je potpisivanjom Karlovačkog mira 1699. godine, posli čega se Tursko carstvo zauvik povuklo priko Dunava i Save. Subotičkim i somborskim Bunjevcima i Srbima ostala je uspomina o učešću njegovi militara u ovoj epskoj bitki (kao i većina militara, i oni su se borili na livom krilu, pod komandom grofa **Gvida Staremberga**), ko i sićanje da su, u znatnoj miri i zbog učešća u ovoj bitki, pet godina kasnije, njeva naselja dobila privilegovan status vojničkog šanca. Skoro dva i po vika sva somborska crkvena zvona zvonila su u devet sati uveče, ko sićanje na herojski otpor Somboraca i Somborki prema odredu turske vojske, koji je, posli Bitke kod Sente, dok su ovdašnji militari još bili na bojištu, bezuspišno pokušo opustošit grad. Pridanje kaže kako su odvažne somborske Srpkinje i Bunjevke „sa perajicama i grebenicama", a starci „sa budacima i gvozdenim vilama" pobili i rastirali turske napasnike. I ostala je znamenita Ajzenhutova slika u somborskoj Županiji, koja nas i danas sića na veliku i slavnu Bitku kod Sente.

Izvorna veduta Bitke kod Sente

U Velikoj sali ovog somborskog zdanja postavljena je, 20. februara 1898. godine, impozantna slika **Franca Ajzenhuta** „Bitka kod Sente", naslikana uljanom tehnikom na jednodilnom platnu, veličine četiri metra po vertikali i sedam metara po horizontali, u raskošnom pozlaćenom ramu (Franc Ajzenhut je rođen 1857. g. u Bačkoj Palanci. Škulovo se u Budimpešti i na umitničkoj akademiji u Minhenu. Još ko mlad slikar obalazio je orijentalne zemlje po Aziji i Afriki i posto je, vrimenom, jedan od najbolji evropski slikara orijentalne tematike, čije su slike bile posebno omiljene u Engleskoj i Nemačkoj. Nasliko je čitav niz poznati slika nadahnuti orijentalnim prizorima. U vrime kad su ga Somborci rišili da angažovat za slikanje čuvene „Bitke kod Sente", Ajzenhut se nalazio na studijskom putovanju u Teheranu. Umro je 1903. godine, a saranjen je, nuz velike počasti, u Minhenu. Ajzenhutova umitnička zaostavština prineta je posli njegove smrti u Bačku Palanku, Budimpeštu i Minhen). Bačko-bodroška županija sliku je poručila tri godine ranije (1895), uoči milenijumske proslave dolaska Mađara u Panonsku niziju (1896). Sa Ajzenhutom je sklopljen ugovor kojim se županija obavezala da mu za ovo dilo isplati 12.000 forinti. Slika, koja je rađena u Minhenu tokom 1895/96. godine, pridstavljala je završnicu bitke u kojoj je, 11. septembra 1697. godine, austrijska vojska, pridvođena Eugenom Savojskim, trijumfalno pobidila nadmoćnije Turke (na sliki je ovikovičen trenutak kad pobidniku Eugenu Savojskom, koji jaše na propinjućem bilom konju, sa mačom podignutim u pravcu sunca, privode poraženog turskog komandanta **Kisig Džafer-pašu**). Vešto zanatski urađena, ova slika barokni kompozicioni rišenja i izuzetne prostorne perspektive, sa bogatom paletom boja i primetnom notom patetike i poleta, prineta je u junu 1896. g. iz Minhena u Budimpeštu, di je prikazana u Likovnom paviljonu poznate Milenijumske izložbe (kritika nije bila priterano oduševljena i slikaru je zamiran nedostatak mađarskog karaktera slike, a kazano je da pridstavlja mišavinu nemačkog akademizma i reminiscencije venecijanskog baroka). Konačno, slika je u Sombor dopremljena 20. januara 1898. godine, a u Veliku salu zdanja Županije smištena misec dana kasnije, pod nadzorom poznatog peštanskog umitnika **Karolja Telepija**. Kako je uramljena slika bila viša od ulaza kroz koji je tribalo da bude unesena, pridanje kazuje da su županijske vlasti dozvolile da bude probijen dio zida iznad sridnji vrata svečane sale koja vode na balkon, te je slika kroz proširen ulaz el zidarski „šlic" uneta u salu. Bilo je više pokušaja da slika bude odnesena iz Sombora, al je ona do danas ostala na prvobitnom mistu, da svidoči o velikoj i epskoj Bitki kod Sente i učešću ovdašnji srpski i bunjevački ratnika u njoj.

Milan Stepanović

KOREN KOJI NAM STIŽE SA OBALA SREDOZEMNOG MORA

Popravlja pokvareno

Odavno smo ušli u jesen i naveliko se pripravlja zimnica. Izmed ostalog, tu je i nama poznata cvekla (Beta vulgaris), a potrudićemo se da malo više pišemo o ovoj korisnoj biljki.

Cvekla se prvi put pojavljiva u XVI viku, al za nju su znali i stari Rimljani. Godine 1961. **Aleksandar Ferenci** je objavio prve naučne radove o cvekli. Tada je ona proglašena likovitom.

Cvekla je poriklom sa obale Sredozemnog mora. To je dvogodišnja korenasta biljka, crvenobordo-ljubičastog vretenastog korena i lišća tamnozelene boje. Spada u red najkorisniji i najlikovitiji povrtarski kultura. Upotribljava se cila biljka, a najvećma koren, no i lišće je veoma likovito, koristi se za salate. Cvekla se koristi priko cile godine.

Kaže se za cveklu da mož popravit u organizmu sve što je pokvareno. Bogata je mastima, ugljenim hidratima, bilančevinama, mineralima i vitaminima. Od vitamina najprisutniji su vitamin B1, B2, C, ko i izuzetno ridak vitamin B12. Posiduje bakar, jod, sumpor, kalcijum, kalijum, fosfor, magnezijum, fluor, sumpor, stroncijum... Lako je svarljiva, ima visoku energetsku vrednost, a 100 grama korena sadrži i do 10% šećera. Crvena boja cvekle potiče od antocijana koji utiče na obnavljanje krvi. Dokazano je da cvekla spada u anti-kancerogene biljke.

Cvekla izuzetno dobro deluje na demineralizaciju kostivi i zuba. Jod iz cvekle povoljno deluje kod staračke demencije i na sam proces starenja.

Osnov likovitosti cvekle čine betalain i betain koji utiču na razminu materija u organizmu, reguliše krvni pritisak, holesterol, podstiče rad jetre, ubija kancerogene ćelije, liči tumore, malariju, akutne fibrozne bolesti, grip, povoljno utiče na živce i rad mozga, pospišuje rad criva i žući. Malo se zna da je lišće cvekle nalik spanaću, pa se tako mož i pripravljat.

Brez obzira na to što je cila biljka likovita koristi se samo koren koji se u jesen skuplja i ostavlja u umireno toplo-ladnu prostoriju da ne bi promrzo. Ako se adekvatno čuva, ona mož stat do slidećeg lita.

Sok od cvekle ima posebnu vridnost, jel je takođe dilotvoran kod mnogi bolesti. Krepi i jača organizam, i deluje povoljno na njegov metabolizam. Najbolje je da se pije u kombinaciji sa medom po po čaše, triput na dan. Soku se mož dodati kim, ko i trenican ren, što mu daje posebnu čar.

U našim krajovima se najviše koristi kuvana isickana, sa el brez bilog luka, sa sirćetom i uljom ko salata. Međutim, u daljem tekstu ćemo navest i na koje se druge način mož koristit, te kako mož bit svima po volji, pa i maloj dici. Takođe, koristi se i u kozmetičke svrhe.

Iako je mnogima najukusnija kuvana cvekla, najbolja je ona koja nije termički obrađena. Kako se mož sadit više puti godišnje, možete napravit taki ritam da stalno imate svež domaći sok od cvekle.

Eva Kovač Pečkai

Čorba za čišćenje krvi

Oprat 2 veze listova cvekle, isić, dodat 2 veze listova peršina, takođe isičene. Metnit da se kuva 10-15 minuta. Za to vrime nasickat mladog bilog i crnog luka, sa zelenom, natrenicat koren šargaripe, jedan koren peršina, 4 komada male cvekle, sve prilit velikom kašikom ulja i sokom od limuna, pa metnit u vodu sa lišćom i oma sklonit sa vatre.

Salata za jačanje želuca

Krupno natrenicat cveklu i polak od te količine korena celera. Začinit jabukovim sirćetom, medom, maslinovim uljom i mlivenim kimom. Dodat kiselo ovčije mliko i posut sitno sickanim peršinovim listom.

Sok cvekla-šargaripa-jabuka-pomorandža

Potribno je 1 kg cvekle, 0,5 kg šargaripe, 3 pomorandže, 2 jabuke, sok od 2 limuna, 800 grama meda.

Cveklu i šargaripu oljuštite, ubacite u blender, dok ne postane kompaktna kaša. Dodat sok od 2 limuna i pomoradnži, i dalje blendirat. Cilu kašu pomišat sa kvalitetnim medom. Ova količina sirupa je za otprilike 3 nedilje.

Salata naši majki za jačanje dičijeg organizma (mož i za odrasle)

Sitno natrenicat jednu manju cveklu, šargaripu u istoj količini, slatku jabuku. U sve to dodat kašiku meda i sok od jednog limuna. Ovu količinu bi tribalo poist u toku dana.

Sok cvekla-badem-celer

Potribna je jedna osridnja cvekla, koren i sirov celer, jedna šargaripa, jedna šoljica mlivenog badema, dve kašike mlivenog lanenog simena, jedna kašika mliveni čia simenki, jedna kašikica cimeta. Sve dobro izblendat, dodavat u blender sok od jednog limuna. Pije se ujtru, prija ručka, ko energetski napitak.

Kvas od cvekle

Potribno je 700 grama cvekle, 200 grama šećera, 100 grama suvog grožđa.

Tri litre vode prokuvat i ostavit da se oladi, a kasnije se tom vodom zaliva pripravljeno povrće. Cveklu očistit i isić na kockice, poređan kockice cvekle u caklenu, el glinenu posudu, pa dodat raženo brašno, el krišku pravog raženog kruva (ne kupovnog), šećer i suvo grožđe.

Vodom prilit sve sastojke, na posudu metnit duplu gazu, pa ostavit da stoji nedilju dana. Svaki dan promišat, a ako se stvara pina, triba je skinit. Posli nedilju dana se procidi, a uzima se 3 deci, triput na dan, prija ila.

Marmelada od cvekle

Potribno je 1 kg pomorandži, 1 kg cvekle, 1 kg šećera, po mogućnosti žutog, 1 litra vode.

Pomorandžu sa korom oprat u vodi kojoj je dodata soda bikarbona. Posli toga isić pomorandžu, polak sa korom, polak brez, izvadit špice, cveklu oljuštit i isić na mašinu.

Sve sastojke pomišat i kuvat na tihoj vatri. Kad se ukuva, sipat u suve dunc-boce.

Osim za ilo i piće, cvekla se mož koristit i za kožu i kosu. Sok od cvekle je dobar za hidrataciju kože, prevenciju bora i povećanje elastičnosti kože. Pomaže kod peruti u kosi, a pomišan sok sa ½ soka od cvekle ½ jabukovo sirće deluje protiv psorijaze.

RADOVI U VOĆNJAKU POSLI BERBE

Jesenje prskanje, krečenje...

U ovom periodu u voćnjaku je potribno obavit radove koji će pripravit biljku za nastupajuć period zimskog mirovanja.

Posli berbe u rodnim voćnjacima je neophodno uklonit sve polomljene i oštećene grane. Ukoliko je došlo do sušenja pojedini stabala uslid bolesti, štetočina, mehanički povrida, suša... potribno je izvršit zaminu taki stabala novim sadnicama.

U voćnjacima sa protivgradnom mrežom sakupljanje protivgradne mreže je potribno obavit prija nastupajući niski temperatura i mogući snižni padavina.

U voćnjacima koji su ograđeni potribno je periodično proviravat stanje ispravnosti ograde kako bi se otklonila eventualna mogućnost da zecovi i srndaći prodru u voćnjak i počnu oštećivat koru mladi sadnica. U voćnjacima koji nisu ograđeni potribno je zaštitit koru mladi sadnica uvijanjom u džakove, folije...

Osnovno đubrenje voćnjaka je potribno obavit u ovom periodu. Upotribljavaju se kompleksna mineralna đubriva sa povećanim sadržajom fosfora u odnosu na azot. Dozu mineralni đubriva odredit na osnovu rezultata hemijske analize zemljišta u voćnjaku.

Jesenje/plavo tretiranje voća i vinove loze

Jesenje prskanje bakarnim priparatima je mira zaštite preventivnog karaktera. Ovim prskanjom se mož postignit značajno smanjenje infekcionog potencijala prouzrokovača biljni bolesti koje tokom vegetacije pridstavljaju značajan problem voćarima. Za priporuku je uradit tretman voća bakarnim priparatima, ako smo u vegetaciji imali značajni problema sa prouzrokovačima bolesti, odnosno jak infekcioni potencijal patogena. U tom slučaju je vrlo bitno fungicidno delovat na prizimljujuće oblike patogena. Zasade koštičavog i jabučastog voća neophodno je zaštitit priparatima na bazi bakra posli opadanja 70 do 80% lisne mase. Prskanje bi tribalo izvest prija nastupanja dužeg kišnog perioda. „Plavo prskanje" priporučiva se ko preventivna mira za dezinfekciju, prija svega ožiljaka koji nastaju na granama ko poslidica odvajanja lišća, a koji pridstavljaju otvoren put za patogene. Prija samog tretiranja, iz krošnje voćaka triba uklonit sve suve grane i trule plodove. Najbolje je iznet ji izvan voćnjaka i spalit. Dakle, mehaničkim čišćenjom i hemijskom zaštitom smanjiva se (ne mož se eliminisat u potpunosti) populacija patogena koji izazivaju biljne bolesti ko što su: monilioze na koštičavom voću, kovrdžavost lišća briske, rogač šljive, bakteriozna plamenjača jabučastog voća, eskorioza vinove loze i dr. Sprovođenje tretmana uslovljeno je vrimenskim uslovima. Naime, za jesenje „plavo prskanje" triba odabrat miran dan, brez vitra i sa temperaturom vazduha priko 7 °C. Prilikom tretiranja koristit veću količinu tečnosti po jedinici površine kako bi se postigla što veća pokrovnost biljni dilova (npr. 1500 l/ha). Svako stablo triba detaljno istretirat, tako da rastvor dospe u svaku pukotinu na stablu i granama jel upravo na tim mistima prouzrokovači biljni bolesti prizimljavaju. Ako se voćnjak el vinograd posli obavljene zaštite „plavi" i sa grana kaplje rastvor, mož se kazat da je tretman kvalitetno urađen.

Koristit priparate na bazi bakra: Nordox 75 WG (a.m. Cu -oksid) 0,2% el Funguran-OH (a.m. CU-hidroksid) 0,2-0,3% el Bakarni oksihlorid 50 (a.m. Cu-oksihlorid) 0,75% el Blauvit (a.m. Cu-hidroksid) 1%.

Priparati za plavo prskanje voća i vinove loze pripadaju grupi neorganski jedi-njenja bakra. Bakarni priparati imaju širok spektar delovanja na skoro sve fitopatogene gljive i bakterije, utiču na dobar balans vode u ćelijama biljke i na jačanje ćelijskog zida – što je veoma bitno za otpornost biljke na izmrzavanje tokom zime. Sam bakar ko ranljivi mikroelement utiče na određene procese u biljci ko i na iskorišćavanje azota i fosfora što poboljšava ukupnu kondiciju biljke.

Primena 5%-nog rastvora uree je mira nige voćnjaka kojom se postiže pravovrimeno odbacivanje lista i iniciranje fiziološki procesa koji će pripravit biljku za zimu. Tretman sa rastvorom uree je poželjno odradit u situaciji kad imamo toplu i dugu jesen koja odlaže opadanje lisne mase. Ova mira se obično primenjiva u zasadima jabuke i dunje, i mož se kombinovat sa primenom bakarni priparata.

Krečenje voćnjaka

Krečenje stabla pridstavlja miru zaštite od pucanja kore debla voćaka. Naročito su ositljive na pucanje kore kajsija trišnja, šljiva, briska. Pravo vrime za izvođenje ove zaštitne operacije je upravo sada – tokom jeseni. Primazivanje debla voćaka ima prvenstveno ulogu u zaštiti kore od pucanja. Do pucanja kore dolazi uslid nagli temperaturni kolebanja – promine temperature u kratkom vrimenskom periodu. Ovo je naročito izraženo kad posli niski temperatura nastupi toplo vrime. Vruć vazduh i sunce zagrivaju deblo voćke. Zagrijavanjem debla dolazi do bržeg širenja tkiva ispod kore.

Kora se širi mnogo sporije neg tkivo ispod nje pa dolazi do pucanja kore. Tačka na deblu iz koje polaze osnovne – ramene grane je naročito ositljiva na temperaturne promine i sklona pucanju. Triba napomenit da raspuknuta kora veoma teško el gotovo nikako ne zarasta. Pukotine nastale pucanjom kore pridstavljaju ulazna vrata za mnoge patogene organizme uzročnike trulenja stabla i propadanja voćaka. Kako bi spričili sve ove negativne pojave debla i ramene grane triba primazat rastvorom svitle boje. Svitla boja odbija sunčeve zrake, zagrijavanje debla je smanjeno, a samim tim smanjiva se i virovatnoća pucanja kore. Smesa za krečenje voćni stabala se sastavlja po sledećoj recepturi: 5 kg gašenog el hidratisanog kreča – pridnost dat gašenom kreču, jer se smesa duže zadrži na stablu /duže traje/, 0.5 kg sumpora – uništava štetne gljivice na kori i odbija štetočine. Mož se upotribit bilo koji fungicid na bazi sumpora koji se inače koriste u programu zaštite određeni gajeni biljni vrsta, 0.5 kg kuhinjske soli – so poboljšava lipljivost rastvora, voda – za spremanje rastvora potribno je dodat količinu vode da bi se dobila žitka smesa koja se četkom mož nanosit na deblo. Pripravljeni rastvor triba da odstoji 24 sata. Debla primazat od zemlje do rameni grana. Isto tako primazat i „čvorište" misto odkaleg ramene grane polaze iz debla. Ukoliko na deblu već imamo raspuknutu koru onda je potribno očistit trulu koru sve do zdravog tkiva i misto primazat rastvorom plavog kamena el kakog drugog fungicida na bazi bakra.

Nikola Ostrogonac dipl.ing
savitodavac PSS Subotica

SVEMIRSKA AKCIJA KOJA JE TRAJALA PUNI 19 GODINA

Kasini: Kraj jedne misije

Sridinom septembra ove godine NASA je planski privela kraju misiju satelita Kasini (eng. Cassini) koji je imo zadatak orbitirat oko Saturna snimajuć ga svo vrime. Sama misija trajala je puni 19 godina, na šta je 6 godina očlo na sam put satelita do ove udaljene i još uvik nedovoljno istražene planete. Satelit se planski samouništio udarom o samo tlo Saturna, jel istraživači nisu tili rizikovat da to bude drugdi, iako Saturn ima više svoji orbitirajući satelita (miseca).

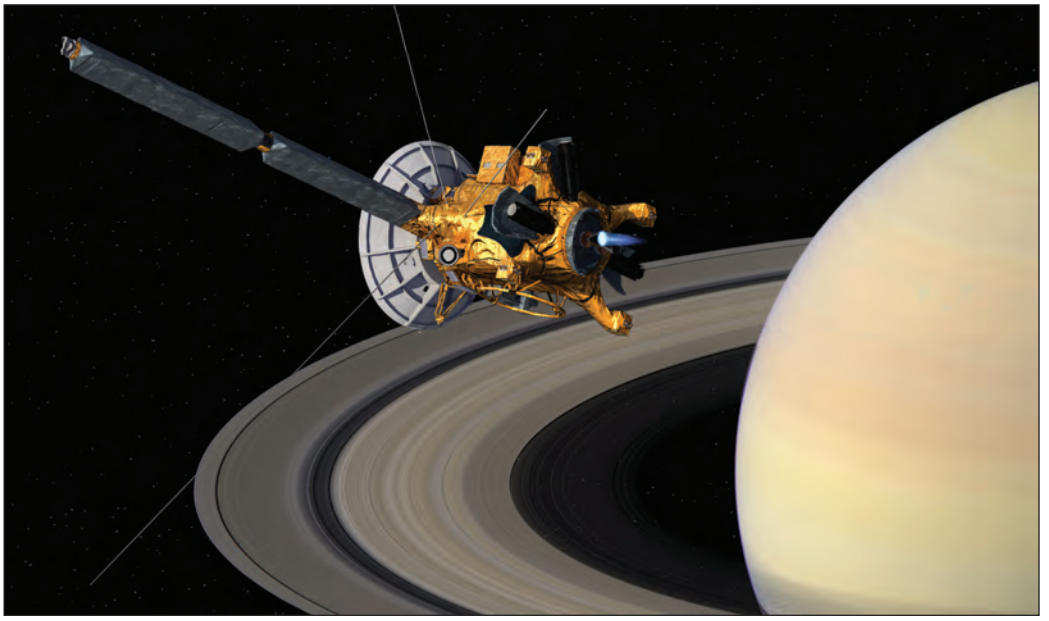

U svoje 22 orbite oko Saturna, Kasini je istražio ovu planetu ko ni jedan projekat NASA-e dosad. Izrađene su detaljne mape gravitacije na ovoj planeti, ko i njezini magnetni polja. Ovi podaci će naučnicima omogućit ono što dugo nije bilo izvodljivo, a to je kalkulisanje brzine rotacije Saturna.

Takođe, moće utvrdit procentualni udio materijala koji je međusobnim mišanjem formiro čuveni prsten oko ove planete, što je čini jedinstvenom u solarnom sistemu.

Snimci izbliza koje je načinio ovaj satelit takođe su od neprocinjive vridnosti za astronomiju ko nauku. Ako bi brojkama tribalo opisat ovu misiju, onda bi ona izgledala otprilike ovako:

2,5 miliona priđeni kilometara, 635 GB naučnog materijala, otkriveno šest novi prirodni satelita, 162 ispraćene rotacije registrovani satelita, učešće 27 država na projektu, 453.048 fotografija urađeno, itd.

Satelit Kasini lansiran je 15. oktobra sad već davne 1997. godine, a nuz njega i Evropska svemirska organizacija lansirala je svoj satelit, obadva su zajedno provela šest miseci prikupljala podatke o planeti Jupiter, a u orbitu planete Saturn ušli su poslidnjeg dana juna miseca, 2004. godine. Do kraja te iste godine, Kasini je napravio više serija obletanja priko šezdeset prirodni satelita Saturna, da bi potom lansiro sondu na Saturnov najveći misec Titan. Svrha lansiranja sonde bila je prikupljanje podataka o atmosferi na Titanu. I to je bio samo početak plodonosne misije duge 19 godina.

Iako je originalno misija tribala bit okončana 2008, satelit je tako efikasno obavljo svoj poso da je NASA odlučila produžit misiju čak dvared. Da je problem goriva mogo bit rišen na licu mista, Kasini bi i dan danas najvirovatnije prikupljo podatke o Saturnu ko i sve godine od kad je prispio u njegovu orbitu.

Iako ga više nema, satelit Kasini biće upisan zlatnim slovima u istorijat astronomije i istraživanja svemira uopšte. Pravi poso tek sad počima, analiziraju se prikupljeni podaci i godine prid nama doneće bez sumnje sadržajnije razumivanje o planeti Saturn, što bi nam moglo pomoć da naučimo dosta i o samom sunčevom sistemu. NASA ima u planu nastavak istraživanja i nakon uspišne epizode sa satelitom Kasini, značajan poso već je urađen i kako god se bude zvao slideći projekat istraživanja Saturna, brez sumnje ostaće u senki Kasinija.

T. K. M.

ZANIMLJIVA LJUBAV SUZANE SEKULIĆ, KADGODAŠNJE BANDAŠICE

Pokrenila školu jahanja

Prija deset godina **Suzana Sekulić** je bila prva cura, najbolja risaruša – bandašica na somborskoj bunjevačkoj Dužionici i s ponosom iznela svoju časnu ulogu. Sićaju se Somborci, bila je to jedna od najlipči somborski Dužionica i jedina dosad s blagoslovom kruva i svetom misom zafalnicom u Karmelićanskoj (bunjevačkoj) crkvi.

Sićanje na tu somborsku Dužionicu ostalo je u naročito lipoj uspomini mlade cure, bandašice Suzane Sekulić:

– Bilo je zdravo lipo, jedan divan, poseban osićaj u svečanoj bunjevačkoj nošnji iako se do tad nisam bavila folklorom. Prilipo! I jedno, zaista, divno iskustvo i sićanje, virujem za svaku curu!

Suzana je i dan danas svake godine redovna učesnica na centralnim žetelačkim svečanostima, dužionicama, fijakerijadama, svečanim manifestacijama... ali ne u narodnoj nošnji već ko pridvodnica svečanog defilea sa svojim koleginicama, jahačicama Škule jahanja Udruženja ljubitelja konja „Zapadna Bačka – Sombor".

Atraktivno – Suzana Sekulič

Svoju veliku ljubav prema konjima i jahanju pripoznala je još u ditinjstvu kad je poželila ždribe. Talenat i spretnost se zdravo brzo pokazala. Rad s konjima i usavršavanje jahački viština sticala je u somborskim udruženjima, a niko vrime radeć i na Zobnatici. U potpunosti se posvetila konjičkom sportu, radu sa konjima. Ko jahačica galopski trka, Suzana Sekulić je svoje vitrine ispunila brojnim trofejima, peharima i priznanjima.

Septembra ove godine, osvojila je dva značajna priznanja za Srbiju – prvo misto u polufinalnoj i drugo u finalnoj Nacionalnoj galopskoj trki u Budimpešti. Svoju petnajstogodišnju strast i ljubav prema konjima prinosi na dicu i mlade, ko osnivač i edukator u Školi jahanja u Udruženje ljubitelja konja „Zapadna Bačka" u Somboru.

I zato su mlade cure na konjima u galopu česta su slika na somborskim atarima. Nuz Suzanu ko pridvodnicu, ove lipe ravničarske slike su zapravo dio školski časova.

Iz škule jahanje Suzane Sekulić stasale su generacije divojaka koje na konjima ulipšavaju defilee, fijakerijade i svečane manifestacije.

– Pored rekreacije i uživanja u konjičkom sportu, dica nauče da imaju obavezu i odgovornost prema životinji koju triba prija svakog jahanja naranit, napojit, očetkat... Cilj ove škule jahanja je da očuvamo ovu tradiciju, da se dica bave sportom, da su manje nuz telefone i kompjutere, da provode vrime u prirodi – naglasila je Suzana.

Škula jahanja podrazumiva i elemente akrobatike, al i dresure konja, što je naročito interesantno polaznicima.

– Mi učimo dicu da se što više oslobode na konju, jer, ako oni mogu stat na konja, u sidećem položaju se tek neće plašit.

Po prirodi zdravo skromna, Suzana je osvajačica brojni priznanja, prvi i drugi mista na trkama u zemlji i inostranstvu.

– Najznačajnije su mi te dvi trke u Budimpešti, di sam u osvojila prvo i drugo misto, ko i prošlogodišnju trku u Šapcu di sam se takmičila sa svim oni poznatim imenima kojima sam se ko početnica divila. I eto, još ko jedina jahačica med momcima, osvojila sam prvo misto.

Suzana je supruga i majka. Ističe da joj je porodica velika podrška. Četvorogodišnjeg sina **Uroša** je na konja metnila sa šest miseci. Mali naslidnik jeć vrlo višto i cigurno jaše brez straha i uživa u škulici jahanja.

– Volim konje pošto su lipi, volim da jašim, da čistim, da dajem zobi i kuruza – divani Uroš.

Ljubav prema konjima očito je prineta s mlade mame na sina.

– To je jedino što volim i što me ispunjava, brez obzira što je moj dan prebukiran i ispunjen do kraja!

Suzana planira proširenje škule jahanja, više konja, nove štale, a podršku pružaju članovi udruženja, njezine jahačice, porodica i naslidnici ovog plemenitog sporta.

R. P.

foto: **P. Zambo**

Horoskop za novembar

Poso: Tvrdoglavi ste kad su u pitanju vaši interesi i niste spremni popučtit ni za jotu, pogotovo ako ste u lošim odnosima sa drugom stranom. Entuzijazam vam nije naročito izražen i često stvari radite mehanički, brez vizije i volje. Napravite spisak prioriteta.
Ljubav: Nalazite da vas draga osoba sve češće odbija i to vas tira da se učaurite u svojim razmišljanjima, i često pogrešnim zaključcima. Umisto razloga koji su i vama bliski, pomišljaćete radije da se radi o trećoj osobi, što nije dobro po vezu u kojoj ste.
Zdravlje: Krećite se redovno i često.

Poso: Voljni ste nać zajednički jezik s autoritetima od koji zavisi vaše dalje napridovanje, što će se u nastupajućem periodu pokazat ko dobra odluka. Imajte strpljenja sa dugoročnim ciljovima ako trenutno ne idu kako ste zamislili.
Ljubav: Ljubomorne scene mogle bi postat svakodnevna pojava ako ne započnete razgovore o problemima koje imate u vezi.
Zdravlje: Više se krećite.

Poso: Veliki ste entuzijasta kad je saradnja u pitanju, i zajednički put kas uspihu. Međutim, mnogim pripadnicima prve i druge dekade ovog znaka, moglo bi se desit da im saradnici priuzmu sve zasluge i proglase zajednički uložen trud ličnim. Oprezno birajte saradnike.
Ljubav: Faza u kojoj se vaša veza nalazi ne prija vam naročito i radije bi se vratili nikim ranijim danima. Ali u isto vrime ne primećivate da partner ima svoje viđenje situacije i nema nostalgiju za prošlim danima. Nesporazum koji bi mogo proisteć bio bi više na vašu štetu.
Zdravlje: Ne pritiravat sa žestokim pićima.

Poso: Višt ste prigovarač i ko taki bićete često u situaciji da morate prigovarat za druge. Iskoristite ta iskustva kako bi vam ona omogućila da napridujete u poslu. Izbigavajte davanje zajmova u ovom periodu.
Ljubav: Povirenje u voljenu osobu vam lako mož bit narušeno zbog nesuglasica koje ni jedna strana ne zna kako da okonča.
Zdravlje: Bolovi u stopalima.

Poso: Dobar ste saradnik i rado puštate kompetentne ljude u svoj tim. Međutim, velik broj pripadnika ovog znaka naće se u situaciji da ima posla sa neiskusnim, pa pritom i nadmenim saradnicima. Iza nji neće stojat samo neznanje, već i osoba koja vam je nadređena. Budite pragmatični, umisto kritički.
Ljubav: Romantična atmosfera koju ste u stanju da stvorite praktično iz ničeg, osiguraće vam status poželjnog partnera i kod osoba sa kojima niste u vezi. Ovo bi moglo izazvat ljubomoru i zavist voljene osobe, pa i trzavice. Ne idite pridaleko u raspravama.
Zdravlje: Izbigavajte rizične situacije u javnom privozu i saobraćaju.

Poso: Bićete poželjan poslovni saradnik i partner ljudima koji vam mogu pomoć da ostvarite svoje ambicije. Period prid vama biće u znaku izazova, al ćete ji uz dovoljno truda savladat.
Ljubav: Potrudite se da u ovom periodu ne donosite dugoročne odluke, jel vam zvizde na ljubavnom planu u ovom periodu nisu naklonjene.
Zdravlje: Česte glavobolje.

Poso: Neočekivano će te se istać na zadacima kojima drugi pridstavljaju pravu noćnu moru, i to bi za mnoge mogo bit novi početak. Ne očekivajte da svi koji vas znaju dile vaš entuzijazam, nit da vam se dive. Svaki značajan uspih stvara i prijatelje i neprijatelje.
Ljubav: Ovaj period možete pritvorit u pravu renesansu vašeg emotivnog života, pogotovo ako je nova veza prid vama el u svojim počecima. Pripadnici prve i druge dekade biće posebno pod uticajom dobri položaja planeta u tranzitu. Za pripadnike treće dekade ovo je više period ugodnog mirovanja.
Zdravlje: Bavite se sportom.

Poso: Odnos koji ste izgrađivali na međusobnom poštivanju mogo bi bit ugrožen novim zahtivima druge strane, nemojte dozvoljavat nikake ustupke ako želite nastavak te saradnje.
Ljubav: Ljubomora koju voljena osoba ispoljava neće vam ni malo prijat, pogotovo jel je brez osnova.
Zdravlje: Izbigavajte stresne rasprave.

Poso: Gledate priviše u budućnost kad stvarate svoje ciljove, a da pritom niste uradili sve kako bi u sadašnjosti osigurali sebi poziciju sa koje sve zacrtano možete i ostvarit. Dobronamirni ljudi vam na to mogu skrenit pažnju, al vi će te ji prija označit ko potencijalnu konkurenciju.
Ljubav: Pripadnici druge i treće dekade mogu se nadat novoj vezi, ako su slobodni. Dok će za pripadnike prve dekade ovo bit period u kojem će tražit sridište sriće u svojem životu. Za one koji su duže vrime u vezi el braku, ovo bi mogo bit period obnove osićanja iz niki raniji dana.
Zdravlje: Izbigavajte rasprave koje izazivaje stres.

Poso: Liderska pozicija kojoj težite omogućiće vam da unapridite i položaj vaši saradnika. Potrudite se da sve što ste zacrtali ostvarite bez kompromisa, jel ćete često biti uslovljeni da se prilagođavate situaciji.
Ljubav: Unesite živosti u vezu koja već duže vrime stagnira zbog vaše prizauzetosti.
Zdravlje: Budite umireni u ishrani.

Poso: Isključivi ste po pitanju svoji namira da se ostvarite na poslovnom planu. U tom bi mogli stvorit sebi lošu popularnost, pa i otvorene neprijatelje. Period prid vama svakako ne traži ništa od vas, al određena taktičnost u napridovanju bi vam olakšala rad.
Ljubav: Ne nalazite načina da produbite vezu u kojoj ste, želeć da ona krene korak naprid ka ozbiljnijem i sadržajnijem odnosu. Voljena osoba sa druge strane, ne nalazi načina da vam saopšti da to isto želi, i svako ima svoju verziju zbog čega druga strana ne čini ništa.
Zdravlje: Izbigavajte nošenje tereta.

Poso: Na pragu ste značajni odluka i u nastupajućem periodu oslonite se na sopstvenu promišljenost i iskustvo. Sve drugo neće doneti željene rezultate u ovom periodu.
Ljubav: Harmonični odnosi kojima težite biće vam teško dostižni zbog prizauzetosti voljene osobe.
Zdravlje: Izbigavajte slano. **T. K. M.**

500 dinara

500 dinara

500 dinara

500 dinara

500 dinara

500 dinara

500 dinara

500 dinara

350 dinara

1.500 dinara

Knjige u izdanju Bunjevačkog informativnog centra možte naručit na telefon 024/523-505, po navedenim cinama i nuz poštanske troškove.

IV dičija likovna kolonija UG „Bunjevačko kolo”

U Maloj galeriji Kulturnog centra „Laza Kostić” u Somboru, u subotu, 7. oktobra, održana je IV dičija kolonija polaznika Likovne sekcije UG „Bunjevačko kolo”.

Tridesetak mališana je uživalo, družeć se s bojama i prinoseć na papir svoje emotivne doživljaje. Nuz pomoć edukatora ove kolonije, **Valerije Nikolić, Kate Vranić, Ksenije Vuković** i **Marije Brdarić**, ostvaren je program koji je osmišljen u tri ciline, tako da je naglasio i podstako dičiji talenat, maštu i kreativnost.

– Najprija smo se upoznali s nikoliko Dositejovi basni, s dicom smo ji pročitali i obradili, a potom su naši učesnici svoj doživljaj prineli kroz boje i pritvorili u vesele likovne radove – divanila je učiteljica Valerija Nikolić.

– U trećoj fazi planiranog sadržaja kolonije nastali radovi biće pridstavljeni na izložbi koju planiramo za misec dana, a koja će bit praćena i dramatizacijom pročitanog – naglasila je učiteljica Kata Vranić.

Likovna kolonija „Bunjevačkog kola” po prvi put je održana u prostorijama Kulturnog centra „Laza Kostić” u Somboru, a podržana je od strane Grada Sombora, kroz projekte naminjene dici.

R. P.

Cio misec u znaku dice

Cio misec u znaku dice